

School en echtscheiding

De begeleiding van leerlingen met gescheiden ouders

Student: Sandra Pelkmans
Studentnummer: 1377620

Master Special Educational Needs (M SEN)
Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg
Leerroute: Leerlingbegeleiding/schooldecaan

Begeleid door: Mieke Wijdeveld
Datum: mei 2012

Inhoudsopgave

Samenvatting	blz. 3
Inleiding	blz. 4
Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling	blz. 5
1.1 Aanleiding	blz. 5
1.2 Probleemverkenning	blz. 5
1.3 Onderzoeksvraag	blz. 6
1.4 Huidige en gewenste situatie	blz. 6
1.5 Eerder onderzoek	blz. 6
1.6 Hoop en verwachtingen	blz. 7
1.7 Belang van het onderzoek	blz. 7
Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing	blz. 8
2.1 Gevolgen	blz. 8
2.2 Internationaal	blz. 10
2.3 Inclusief onderwijs	blz. 11
2.4 juridische aspecten	blz. 11
2.4.1 School en informatiebeleid richting ouders	blz. 12
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie	blz. 13
3.1 Opbouw onderzoek en dataverzameling	blz. 13
3.2 Data vastleggen en analyseren	blz. 14
3.3 Validiteit, betrouwbaarheid, triangulatie en ethiek	blz. 14
Hoofdstuk 4: Data analyse en resultaten	blz. 16
4.1 Gevolgen en ondersteuningsbehoeften	blz. 17
4.2 Ondersteuning door de mentor	blz. 21
4.3 Het leerlingvolgsysteem	blz. 22
4.4 Contact school – ouders	blz. 22
Hoofdstuk 5: Conclusies	blz. 24
5.1 Gevolgen en ondersteuningsbehoeften	blz. 24
5.2 Ondersteuning door de mentor	blz. 25
5.3 Het leerlingvolgsysteem	blz. 26
5.4 Contact school – ouders	blz. 26
5.5 Conclusies en aanbevelingen	blz. 26
Hoofdstuk 6: Evaluatie	blz. 28
6.1 Het onderzoek	blz. 28
6.2 Eigen leerproces	blz. 29

Literatuurlijst	blz. 31
------------------------	----------------

Bijlagen	blz. 33
-----------------	----------------

1. E-mail aan de ouders om toestemming te vragen voor het enquêteren van hun kind	blz. 34
2. Brieven en uitwerking enquêtes	blz. 35
2.1 Ouders	blz. 36
2.2 Mentoren	blz. 42
2.3 Leerlingen	blz. 50
2.4 Conrectoren	blz. 60

Samenvatting

Veel kinderen krijgen in hun leven te maken met de echtscheiding van hun ouders. Hierdoor krijgt het kind te maken met allerlei veranderingen, waar het zijn weg in moet vinden. Ook op school zijn de gevolgen van de echtscheiding merkbaar en het kan nodig zijn de leerling dan extra te ondersteunen. De vraag is op welke manier? In mijn onderzoek, dat zowel kwantitatief als kwalitatief van opzet was, ben ik op zoek gegaan naar het antwoord op de volgende vraag: Hoe is de begeleiding van kinderen die te maken hebben met echtscheiding op het MFC en welke wensen hebben de diverse betrokkenen hierbij?

In literatuur ben ik op zoek gegaan naar de mogelijke gevolgen van echtscheiding voor de kinderen. Deze gevolgen kunnen groot zijn en soms zelfs doorlopen tot in de volwassenheid. Het is belangrijk hier als school op in te spelen; veranderingen bij de leerling te signaleren en waar nodig ondersteuning te bieden. Hierbij is de rol van de mentor belangrijk. Daarnaast heb je als school regelmatig contact met ouders. Het is belangrijk te weten hoe het contact met gescheiden ouders vorm gegeven moet worden. Hierover is juridisch het een en ander vastgelegd. Dit is allemaal beschreven in hoofdstuk 2.

De ethische verantwoording en betrouwbaarheid van dit onderzoek heb ik beschreven in hoofdstuk 3.

Behalve de literatuur heb ik ook de praktijk onderzocht. Deze gegevens zijn beschreven in hoofdstuk 4. Kinderen van gescheiden ouders in de onderbouw, hun ouders, mentoren en conrectoren hebben een enquête ingevuld. Hiermee heb ik in beeld gekregen welke gevolgen de leerlingen van de echtscheiding ondervonden en wat hun begeleidingsbehoeften waren. Tevens is duidelijk geworden hoe de rol van de mentoren hierin was. Daarnaast heb ik gevraagd naar de (wenselijke) situatie voor wat betreft het contact tussen ouders en school.

Na het analyseren van alle gegevens heb ik conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan om de begeleiding van echtscheidingskinderen op het MFC te optimaliseren, evenals het contact van school met gescheiden ouders. Dit wordt beschreven in hoofdstuk 5.

Het onderzoek en het daaruit voortgekomen antwoord op mijn onderzoeksvraag is uitgebreid beschreven in het voor u liggende meesterstuk.

Inleiding

Eén op de drie huwelijken eindigt in een echtscheiding. Bij deze echtscheidingen zijn bij meer dan de helft van de gevallen één of meer kinderen betrokken. Eén op de zes kinderen heeft te maken met gescheiden ouders.

Echtscheiding kan veel leed veroorzaken, niet alleen voor de volwassenen maar vooral ook voor de kinderen. Deze kinderen vormen een kwetsbare groep. Ze komen terecht in een situatie waar ze zelf niet om gevraagd hebben en waarop ze geen invloed kunnen uitoefenen. Ze krijgen te maken met een nieuwe situatie en moeten hierin hun weg zien te vinden. Logisch dat dit niet altijd zonder slag of stoot verloopt.

Het MFC is een school voor havo en atheneum. Hier vervul ik, naast de functie van docent geschiedenis en mentor, die van leerlingbegeleider. Momenteel hebben we op het MFC een leerlingaantal van 1483 leerlingen, verdeeld over 54 klassen (26 onderbouw- en 28 bovenbouwklassen). Van deze leerlingen zijn er, volgens de administratieve gegevens, 226 met gescheiden ouders. Dit komt neer op 15,23 %. Binnen alle drie de functies op school heb ik te maken met leerlingen die worstelen met de scheiding van hun ouders. Zij worden hierdoor soms belemmerd in hun functioneren, zowel op school als daar buiten. Hun verhalen zijn vaak hartverscheurend en doen een appel op mijn behoefte hen te ondersteunen.

Ik vind het wel fijn om naar school te komen. Dan kan ik met mijn vriendinnen gewoon even over andere dingen praten. Al merk ik wel dat af en toe mijn gedachten afdwalen. Wat ik wel erg vind, is dat er niet één docent vraagt hoe het met me gaat. Ze doen net alsof er niets aan de hand is, terwijl er thuis hartstikke veel aan de hand is. Ik vind het stom dat ze daar nooit eens naar vragen.... (anoniem, persoonlijke communicatie, 22 september 2011)

In mijn onderzoek zal ik me m.n. richten op de klassen een t/m drie. Vanuit deze leeftijdsgroep komt er het vaakst een hulpvraag omtrent echtscheiding bij mij als leerlingbegeleider terecht. Voor deze groep (twaalf tot zestien jaar) verandert er in de puberteit al erg veel. Ze zijn, door hun leeftijd, op zoek naar een eigen identiteit en zetten zich vaak af tegen hun ouders. Het wegvallen van een veilige thuisbasis kan in die periode leiden tot extra verwarring. Leeftijdgenoten en school kunnen dan veiligheid bieden. Alhoewel bovenbouwleerlingen net zo goed met de gevolgen van de echtscheiding te maken hebben, vinden zij daar vaak meer hun eigen weg in.

Echtscheiding is een gebeurtenis die zijn effecten tot buiten het eigen gezin doet gelden. Ook op school zijn die effecten merkbaar. Het is goed om binnen het MFC eens stil te staan bij de vraag of hier een taak voor school ligt en op welke manier deze groep leerlingen met een speciale behoefte, binnen onze school ondersteund kan worden. Daarnaast wil ik me in dit onderzoek richten op het contact tussen school en gescheiden ouders, om een beeld te krijgen van de wenselijke situatie.

Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling

1.1 Aanleiding

Als je binnen het onderwijs werkzaam bent is het vrijwel zeker dat je te maken krijgt met echtscheidingskinderen. Gezien de grote groep kinderen die geconfronteerd wordt met de echtscheiding van hun ouders, is het als professional belangrijk stil te staan bij hun situatie. Als mentor merk ik regelmatig dat een leerling moeite heeft met de scheiding van zijn ouders. Als leerlingbegeleider zie ik dat leerlingen doorverwezen worden naar mij. Blijkbaar is het voor mentoren niet altijd mogelijk deze leerlingen zelf te begeleiden. Wat daarvan de oorzaak is, is niet duidelijk. Is er sprake van handelingsverlegenheid, vinden mentoren dat echtscheiding een probleem is waarvan de begeleiding niet op school thuishoort, hebben ze zelf in een gelijke situatie verkeerd waardoor ze zich te betrokken voelen of is het te arbeidsintensief in hun ogen?

Feit blijft dat er leerlingen zijn die in de beschreven situatie extra ondersteuningsbehoeften hebben. Bij sommigen zal een luisterend oor volstaan, maar er zijn leerlingen die meer begeleiding vragen. Het is goed, te kijken naar de behoeften van deze groep leerlingen om te zien wat we hierin, als school, kunnen bieden.

Als school moet je niet de intentie hebben iets te kunnen wijzigen in de thuissituatie van het kind, dat ligt immers buiten de invloed van school. Ook de invloed van echtscheiding op het kind is door school niet weg te nemen. Wel kan de school een veilige haven bieden, een rustpunt waar het kind zichzelf kan zijn en waar het zijn verhaal kwijt kan.

1.2 Probleemverkenning

Op het MFC heeft 15,23% van de leerlingen gescheiden ouders. Hoewel niet al deze kinderen een directe hulpvraag hebben, zien we toch dat vooral kinderen van wie de ouders op dat moment midden in de scheidingsprocedure zitten of in de periode net daarna, extra begeleiding willen. Deze leerlingen worden vaak doorverwezen naar de leerlingbegeleiding, terwijl de mentor hier misschien ook een rol zou kunnen spelen. Hij kan een luisterend oor bieden, maar heeft tevens de mogelijkheid de klas te betrekken en begrip te kweken. Blijkbaar zijn er struikelblokken voor mentoren, die voor hen de begeleiding van de leerling met echtscheidingsproblemen moeilijk maakt.

Daarnaast zien we verschillen in de begeleidingsbehoeften van leerlingen. Het is goed te inventariseren welke hulpvragen er zijn, hoe we op het MFC daar het best aan tegemoet kunnen komen en of we dat ook kunnen realiseren.

Het is belangrijk dat je als mentor en vakdocent op de hoogte bent van de thuissituatie. Wanneer deze niet duidelijk is, kan dit tot problemen en/of onbegrip leiden. Als een mentor de taak krijgt leerlingen extra te ondersteunen, moet hij kennis hebben van hun (mogelijke) problemen. Als een leerling wordt ingeschreven, wordt van een echtscheiding melding gemaakt, maar vooral bij tussentijdse wijzigingen veroorzaakt dit wel eens een probleem. Informatie wordt door de ouders niet altijd duidelijk doorgegeven, waardoor wijzigingen in

de thuissituatie soms blijven hangen. In de communicatie met het kind, maar ook met de ouders, is het belangrijk als docent/mentor goed geïnformeerd te zijn. Het lijkt me goed eens kritisch te kijken naar de manier waarop de wijzigingen in de thuissituatie nu worden doorgegeven en administratief verwerkt. Verder wil ik ook de informatievoorziening van school richting gescheiden ouders bekijken.

1.3 Onderzoeksvraag

Hoe is op het MFC de begeleiding van kinderen die te maken hebben met echtscheiding en welke wensen hebben de verschillende betrokkenen (ouders, mentoren, leerlingen) hierbij?

Deelvragen:

1. Welke gevolgen ervaren de leerlingen, welke ondersteuningsbehoeften hebben zij en door wie wordt ondersteuning gegeven?
2. In hoeverre vinden de mentoren dat zij een taak hebben in de ondersteuning van deze leerlingen en zijn ze in staat deze taak te vervullen?
3. Vinden diverse betrokkenen dat de informatie over de thuissituatie voldoende terug te vinden is in het leerlingvolgsysteem?
4. Hoe vinden diverse betrokkenen dat de communicatie tussen school en gescheiden ouders zou moeten verlopen?

1.4 Huidige en gewenste situatie

Op dit moment is er geen duidelijk plan voor de begeleiding van echtscheidingskinderen. Iedere mentor handelt naar eigen inzicht en leerlingen worden eventueel doorverwezen naar de leerlingbegeleiding. Door dit onderzoek wil ik een beter beeld krijgen van de begeleidingsbehoeften van leerlingen, ouders en mentoren. Door een goed handelingsadvies te formuleren voor deze groep leerlingen met een speciale behoefte, zal het MFC als school meer inclusief worden. Voor de betreffende leerlingengroep zal dit resulteren in een gepaste begeleiding.

1.5 Eerder onderzoek

Doordat echtscheiding vaak voorkomt, is het een onderwerp waar al veel over geschreven is. De kinderen zijn hierbij vaak het kind van de rekening. Zij komen ongewild in een situatie waar zij zelf niet voor gekozen hebben. Je zou denken dat er, gezien de grootte van de groep die het betreft, op iedere school wel een handelingsplan is hoe met deze kinderen (en hun ouders) om te gaan. Dit blijkt echter tegen te vallen. Alhoewel er in de literatuur voldoende informatie is terug te vinden over de impact die scheiding kan hebben op de ontwikkeling en het welbevinden van het kind, heeft een groot deel van de scholen voor voortgezet onderwijs geen protocol echtscheiding en zijn er geen goede afspraken over de begeleiding van deze leerlingengroep, zo ook op het MFC.

1.6 Hoop en verwachting

Door middel van mijn onderzoek wil ik in beeld krijgen welke begeleidingsbehoeften er zijn bij echtscheidingskinderen en hun ouders. Daarnaast ga ik peilen hoe de begeleiding door de mentoren nu ervaren wordt. Er zal een duidelijker beeld komen van de communicatielijnen tussen ouders en school in het algemeen en de mentoren in het bijzonder. Binnen school krijg ik beter in beeld wanneer deze leerlingen naar de leerlingbegeleiding worden doorverwezen.

Uiteindelijk zal ik tevreden zijn als de begeleiding van de echtscheidingskinderen goed in kaart is gebracht en leerlingen met echtscheidingsproblemen geholpen worden door een duidelijk plan van aanpak. Daarnaast hoop ik dat collega's hierdoor minder aarzelen deze leerlingen te begeleiden.

1.7 Belang van het onderzoek

Voor verschillende groepen kan dit onderzoek interessant zijn. Leerlingen die problemen hebben met de scheiding van hun ouders worden in de toekomst beter ondersteund. Er is aandacht voor hun probleem en ze kunnen zelf aangeven in hoeverre en van wie ze extra begeleiding wensen. Wellicht kunnen er verschillende begeleidingsvormen aangeboden worden, waardoor ze hulp op maat kunnen krijgen.

Voor ouders is het prettig te weten dat het kind op school extra aandacht en begeleiding krijgt. Thuis zijn er in een scheidingssituatie al problemen genoeg en de extra hulp die het kind op school kan krijgen is dan zeer welkom.

De mentoren en vakdocenten krijgen in beeld hoe ze de begeleiding van de echtscheidingskinderen vorm kunnen geven en wanneer ze de leerling eventueel door kunnen verwijzen naar begeleiding in de tweede lijn.

De schoolleiding krijgt meer zicht op de problematiek en kan voorwaarden scheppen om een goede begeleiding vorm te kunnen geven. Daardoor zal er voor de schoolleiding vertrouwen ontstaan dat het probleem op school op een gedegen manier wordt aangepakt.

Ook voor mezelf als leerlingbegeleider is dit onderzoek relevant. Ik zal meer kennis opdoen over de problematiek en krijg een goed beeld van de begeleidingsbehoefte van de leerlingen, waardoor ik ze beter kan begeleiden.

Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing

Voordat ik ga kijken naar de begeleiding van echtscheidingskinderen, wil ik een beeld schetsen van de gevolgen van echtscheiding voor kinderen en hoe school daarmee omgaat. Dit doe ik door een beschouwing van de bestudeerde literatuur over dit onderwerp.

2.1 Gevolgen

Een echtscheiding roept veel emoties op en zorgt ervoor dat een kind te maken krijgt met allerlei veranderingen: het uiteenvallen van het gezin, minder contact met één van de ouders, de komst van een nieuwe partner van één van de ouders en eventuele stiefbroers en/of – zussen. Soms moet het kind verhuizen en naar een nieuwe school, heeft het gezin minder geld te besteden en vermindert het contact met andere familieleden. (Spruijt en Kormos, 2010) Al deze veranderingen hebben hun weerslag op het functioneren van het kind, waarvan we ook bij ons op school de gevolgen merken.

Amato en Keith (in Pals, 2006) deden in Engeland onderzoek naar de effecten van echtscheiding op kinderen. Zij concludeerden dat deze kinderen slechter presteerden op school, meer gedragsproblemen vertoonden, een lager emotioneel en psychologisch welbevinden en een lager zelfbeeld hadden en meer problemen met sociale relaties. Op het MFC zie ik deze effecten ook terug. Leerlingen presteren minder en zitten emotioneel in de knoop. Een leerling die boos de klas uitstormt, omdat klasgenoten vervelende opmerkingen maken over zijn scheidende ouders is daar een voorbeeld van.

Voor de meeste kinderen wordt de situatie na enige tijd weer wat beter en op lange termijn gaat het met de meerderheid van de scheidingskinderen weer goed. (Amato en Keith, 1991 en Amato en Booth, 1996)

Veenhoven (1985) vindt dat echtscheiding niet enkel schadelijke gevolgen heeft. Kinderen kunnen groeien door de problemen waarmee ze te maken hebben, zij krijgen meer aandacht van de omgeving en worden sneller volwassen. Mijns inziens is er nogal verschil tussen de mate waarin kinderen problemen aankunnen. Bovendien stel ik me de vragen: wat is schade? Wie beoordeelt dit en wanneer? Gaat het om “niet leuk” vinden of spreken we van psychische schade?

Ondanks het feit dat de effecten ook bij ons op school spelen, bemerk ik bij een aantal collegae aarzeling als het gaat om de begeleiding van echtscheidingsleerlingen. Moet de school zich in deze privésituatie mengen? Mijns inziens komen de problemen met het kind de school binnen en zien we dat het hun functioneren op school beïnvloedt. Hier ligt dus wel degelijk een taak voor school. Ik word hierin gesteund door Nieuwenbroek (z.j.), die stelt dat ouders en school samenwerken in de opvoeding van het kind. Echtscheiding verstoort de balans tussen ouder en kind. Dit zal op school ook merkbaar zijn. Het is belangrijk hier goed mee om te gaan en het kind erkenning te geven voor het onrecht dat hem is aangedaan.

Op het MFC zitten in alle klassen echtscheidingskinderen. Dit zorgt voor een grotere acceptatie; als kind vorm je niet langer een uitzondering. Daardoor bemerk ik op school

minder aandacht van de docenten voor deze leerlingen. Als mentoren bijzonderheden van hun mentorleerlingen doorgeven aan de vakdocenten, wordt echtscheiding soms niet eens gemeld.

Spruijt (2005) en Fiddelaers-Jaspers (2010) stellen dat kinderen die te maken hebben met echtscheiding vaker problemen vertonen dan kinderen die een ouder verliezen door overlijden. Echtscheidingskinderen hebben te maken met ouderlijke conflicten en er is geen gemarkeerd afscheid. Vaak blijft de hoop op een goede afloop bestaan. (De Vos–Van der Hoeven, z.j.) Bij overlijden is rouw meer geaccepteerd. Door de grotere acceptatie van echtscheiding wordt de impact op kinderen vergeten en krijgen ze minder kans om te rouwen en het afscheid betekenis te geven.

Dit jaar hebben we enkele malen te maken gehad met het overlijden van een ouder. Ik merk dat er voor de betrokken leerlingen veel begrip en ondersteuning is. Naar mijn mening zou dit bij echtscheidingskinderen ook het geval mogen zijn. Toch zie ik dit op het MFC niet altijd terug.

Ik merk dat kinderen uit een scheidingssituatie die bij de leerlingbegeleider komen, vooral worstelen met hun loyaliteit. Van nature zijn kinderen loyaal aan beide ouders; van hen hebben ze het leven gekregen. Dit zorgt voor een levenslange verbintenis, ook wel verticale loyaliteit genoemd. Deze loyaliteit kan er voor zorgen dat kinderen niet graag praten over wat er thuis speelt. Door echtscheiding kan er bovendien gemakkelijk een loyaliteitsconflict ontstaan. De kinderen komen klem te zitten tussen vader en moeder en hebben het gevoel te moeten kiezen. Ze kunnen niet meer in het openbaar loyaal zijn aan beide ouders. (Mijland, 2009 en 2010) Dit kan voorkomen worden door als ouder te laten merken dat je elkaar als partner misschien niet meer ziet zitten, maar dat je nog wel vertrouwen in elkaar hebt als ouder. (Van Swet, 2003) Als school is het belangrijk een neutrale positie in te nemen en de loyaliteit naar beide ouders te ondersteunen door geen partij te kiezen en beide ouders op gelijke wijze te benaderen. Van Swet (2003) spreekt van meervoudige loyaliteit: spreken met de ene ouder alsof de andere ouder er bij zit.

De verwerking van een scheiding verloopt beter als er geen conflicten zijn over de kinderen. (Nieuwenbroek en Ruigrok, 1997) Het goed oplossen van conflicten tussen ouders heeft een positieve invloed op de kinderen. Ze leren op een goede manier met conflicten omgaan en het bevordert het contact met de uitwonende ouder. Glenn en Marquardt (in Spruijt, 2005) betwijfelen de invloed van de mate van conflicten. Zij stellen dat iedere scheiding negatieve gevolgen laat zien, zowel met als zonder conflicten. Persoonlijk lijkt het me prettig voor een kind als het niet steeds tussen de ruzies van zijn ouders zit.

De communicatie tussen ouders onderling en kind en ouders kan door school gestimuleerd worden. Dit komt ten goede aan het kind. (VVKBuO, 2003). Op het MFC komen ouders in de regel samen op een ouderavond. In het belang van het kind verwacht de school dat ouders hun onderlinge conflicten terzijde schuiven en samen de communicatie over hun kind voeren. Hoe gaat het MFC om met deze onderlinge conflicten? Het is geen taak van school deze op te lossen, maar ik vind het belangrijk er wel aandacht voor te hebben. Als een leerling mij vertelt dat er niet één docent vraagt hoe het met haar gaat als haar ouders in scheiding liggen, vind ik

dat erg. De leerling wil graag gezien worden, maar dat gebeurt niet. Haar roep om aandacht wordt niet gehoord, ze voelt zich onbegrepen.

Volgens Temke (z.j.) heeft de leeftijd van het kind op het moment van de scheiding invloed op de gevolgen. Bij de leeftijdsgroep waar we op het MFC mee te maken hebben, zie ik enerzijds dat de leerlingen begrip hebben voor de echtscheiding van hun ouders. Anderzijds voelen ze de druk te kiezen tussen de ouders of geven ze één van de ouders de schuld van de scheiding.

Door als school op de hoogte te zijn van de effecten van echtscheiding voor de leerling, kunnen we ondersteuning bieden, waarbij ik een rol weggelegd zie voor de mentoren. De mentor hoort, gezien zijn takenpakket, het welbevinden van de mentorleerlingen in de gaten te houden en eventuele veranderingen op te merken. Mentoren zijn het eerste aanspreekpunt en ze verwijzen de leerling eventueel door naar de leerlingbegeleider. Ook het opzetten van een praatgroep is een mogelijkheid. Kinderen vinden het vaak prettiger te praten met lotgenoten dan in een één-op-één setting met volwassenen. (Grych & Fincham, 1992) Dit wordt ondersteund door Nelis en Van Sark (2009), die stellen dat vroeg-adolescenten zich graag conformeren aan hun leeftijdgenoten, de peergroep. Deze groep staat op een vergelijkbare manier in het leven, wat onderling begrip kan kweken. Vermeulen (geciteerd in Douma, 2008) stelt echter dat door het vormen van een praatgroep binnen de school de problemen van thuis in de school worden gebracht, waardoor school niet langer de veilige haven vormt. Mijns inziens is de leerling echter vrij om te kiezen voor deelname aan zo'n groep of niet.

2.2 Internationaal

Ook in het buitenland krijgt men binnen het onderwijs steeds meer te maken met echtscheidingen. In Engeland, waar men wettelijk verplicht is een docent special educational needs in huis te hebben, is er oog voor de begeleiding van deze groep leerlingen. Maar het is in Engeland, net als in Nederland, vaak één van de vele hulpvragen die leerlingen hebben. Veel scholen hebben er geen speciaal programma voor. Dit geldt ook voor de VS, waar het scheidingscijfer op ongeveer 50% ligt. In Nederland is dit 36.2 % (NU.nl, 7 maart 2012). De counselor die in de VS op alle scholen aanwezig is, heeft behalve op het gebied van sociaal-emotionele begeleiding ook een taak binnen het keuzeprocess. Echtscheidingsproblematiek is slechts een onderdeel van zijn aandachtsveld.

Er is ook in het buitenland steeds meer onderzoek naar de effecten van echtscheiding op kinderen, waarbij het belang van begeleiding op school duidelijker wordt. (Ponte&Zwaal, 1997, Leon&Spengler, 2005 en Amato, 2001) In Amerika zijn verschillende groepsprogramma's ontwikkeld. Zo kent men het programma "Banana Splits", waarbij de leerlingen één keer per week in de lunchpauze bij elkaar komen om o.l.v. een counselor aan de scheiding gerelateerde problemen te bespreken. Ook is er het Children of Divorce Intervention Program (CODIP), dat tot doel heeft kinderen te leren beter met de situatie om te gaan. Bij beide programma's is weinig bekend over de effecten. Meer bekend is het Sandcastles Program. Dit is een preventief programma aan het begin van de echtscheiding,

waarbij kinderen met elkaar kunnen praten over hun problemen. Het doel hiervan is de scheiding te accepteren en begrijpen en de gevolgen te minimaliseren. Ook ouders worden hierbij betrokken. Dit programma is erg succesvol en in enkele Amerikaanse staten zelfs verplicht. Ook in Nederland is dit programma goed ontvangen. (Ellington, 2003)

2.3 Inclusief onderwijs

Het MFC meldt in haar missie dat het “haar leerlingen in een sfeer van vertrouwen en respect wil leiden naar een havo- of vwo-diploma en wil stimuleren zich te ontwikkelen tot jongvolwassenen die midden in de samenleving staan.” Hierbij wil ze leerlingen laten zien dat een respectvolle houding waardevol is, dat het belangrijk is naar elkaar te luisteren en iets voor elkaar over te hebben. “Het MFC wil samen met ouders en leerlingen, door open en constructief met elkaar te communiceren, vorm geven aan het onderwijskundig en opvoedkundig proces.” (MFC Schoolgids, p.6)

Als je als school een veilig pedagogisch klimaat wilt scheppen, is het belangrijk oog te hebben voor de problemen van leerlingen. Wat zich in een gezin afspeelt, heeft zijn weerslag op school. Zo ook een echtscheiding. Als school kan het MFC een rol spelen door de leerling, waar nodig, sociaal-emotionele opvang en ondersteuning te bieden. Hierdoor kan er, zoals Leon en Spengler (2005) dat stellen, een sfeer ontstaan, waarin duidelijk wordt dat alle leerlingen welkom zijn, ongeacht hun afkomst en gezinssamenstelling. Kinderen presteren minder als er op school vooroordelen zijn tegenover hun gescheiden ouders. (Van Peer, 2007) Bij collegae zie ik die vooroordelen niet terug, wel bij leerlingen, die een scheiding soms aangrijpen voor pesterijen. Inclusie staat voor gelijkwaardigheid. Als je als school inclusief wilt zijn, is het mijns inziens belangrijk vooroordelen weg te nemen. Dit kan door er in de (mentor-)les aandacht aan te besteden. Bij de mentoren op het MFC bemerk ik betrokkenheid bij hun leerlingen, maar zie ik weinig aandacht voor verschillende samenlevingsvormen in de (mentor-)les. Juist door deze samenlevingsvormen bespreekbaar te maken, zal er meer begrip voor elkaars situatie ontstaan. Leerlingen leren van elkaar. Hierdoor ontstaat er voor het kind een veilige leeromgeving, wat ten goede komt aan de resultaten. De school moet een rol hebben in relationele vorming. Dit kan door aandacht te geven aan sociale vaardigheden, zoals conflicthantering, communiceren en het leren omgaan met gevoelens van jezelf en die van anderen. (VVKBuO, 2003)

2.4 Juridische aspecten

Tijdens een huwelijk hebben beide ouders de zorg voor hun kinderen. Sinds 1998 blijft na een echtscheiding dit gezamenlijk ouderlijk gezag bestaan (Art. 1:251 lid 2 BW).

In maart 2009 werd de ‘Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige echtscheiding’ ingevoerd. Hierbij staat het belang van gelijkwaardig ouderschap voorop: ouders scheiden als partner, niet als ouders. (Spruijt, 2009, p. 24) Ouders zijn sindsdien verplicht een ouderschapsplan op te stellen bij hun verzoek om echtscheiding (Art 815 Rv).

Hierin maken zij afspraken over de verzorging en opvoeding van de kinderen. Het is mogelijk dat slechts één ouder met het ouderlijk gezag belast wordt. De rechter moet daar een beslissing over nemen (Art. 1:251a BW).

Na de scheiding is de ouder die het ouderlijk gezag heeft gekregen verplicht de andere ouder van informatie te voorzien (Art.1:377b BW) Als school mag je er, ondanks de informatieplicht van de ouders, niet vanuit gaan dat alle informatie ook daadwerkelijk wordt doorgespeeld.

2.4.1 School en informatiebeleid richting ouders

Bij docenten op het MFC zie ik dat ze het soms moeilijk vinden te bepalen wie van de ouders ze moeten benaderen met informatie over het kind of een uitnodiging voor een schoolactiviteit. Beide ouders hebben echter recht op informatie hierover. Soms moet je als docent extra oudergesprekken voeren, omdat beide ouders niet tegelijk bij het gesprek aanwezig willen zijn. Dit is vaak een discussiepunt op het MFC en het wordt bij uitzondering toegestaan. Hoe is dit nu wettelijk geregeld?

School is verplicht te rapporteren over de vorderingen van leerlingen aan de ouders. Ook na een (echt-)scheiding blijft deze plicht bestaan. Het Burgerlijk Wetboek 1 spreekt hier over informatievoorziening door derden (Art 1:277c BW).

Ook de ouder zonder ouderlijk gezag heeft recht op informatie. Indien de ouder om informatie vraagt moet school hier op ingaan. Op het MFC houden we gelukkig het belang van de leerling in het oog. Bij een algemene informatieavond voor leerlingen en ouders, kan het tot een pijnlijke situatie leiden als één van de ouders met wie weinig contact is, ineens voor de neus van de leerling opduikt. Het is goed de ouder hierop te attenderen.

De school hoeft geen informatie te verstrekken die ook niet aan de andere ouder gegeven zou worden. Slechts met een gerechtelijke uitspraak kan school informatie weigeren. (ouderverstoting.nl) Hiermee hebben we op het MFC nog nooit te maken gehad.

School heeft de taak beide ouders in staat te stellen op gelijke wijze informatie te ontvangen. Op het MFC wordt veel informatie via de website verstrekt, deze is voor beide ouders toegankelijk. Ook krijgen beide ouders een inlogcode om de vorderingen van hun kind te bekijken. Een goede oplossing lijkt me.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk beschrijf ik welke onderzoeksmethode ik heb gebruikt en waarom en hoe ik de informatie ga verwerken.

3.1 Opbouw onderzoek en dataverzameling

Ter oriëntatie op het onderwerp heb ik literatuur bestudeerd, maar ook gesprekken gevoerd met enkele directieleden, de zorgcoördinator, de vorige leerlingbegeleider, enkele leerjaarcoördinatoren en administratieve medewerkers. Deze gesprekken brachten voorbeelden van verschillende voorvallen met leerlingen en/of hun gescheiden ouders naar voren, waardoor ik me gesterkt voelde in de keuze van mijn onderzoeksonderwerp.

Bij mijn onderzoek betrek ik ouders, leerlingen, mentoren en conrectoren. Zij krijgen allen een enquête met zowel open als gesloten vragen. De gesloten vragen zijn gemakkelijk te verwerken in tabellen (kwantitatief). De open vragen zijn vooral bedoeld om een toelichting te kunnen geven, zodat de antwoorden onderbouwd zijn (kwalitatief). De literatuur die ik over het onderwerp gelezen heb en de uitwerking van de enquêtes, gebruik ik om mijn hoofd- en deelvragen te beantwoorden.

Aangezien de doelgroep van mijn onderzoek groot is, ligt in eerste instantie de nadruk vooral op kwantitatieve gegevens. Om zo veel mogelijk respondenten te krijgen, heb ik de omvang van de vragenlijst zo klein mogelijk gehouden. Ik benader de ouders digitaal, de mentoren en conrectoren via hun postvak en de leerlingen via de mentor. De voornaamste doelgroep bij het onderzoek bestaat uit de leerlingen en de mentoren van de onderbouw. Ik heb gekozen voor de onderbouw, omdat het in het geval van echtscheiding vooral leerlingen uit deze leeftijdsgroep zijn die bij de leerlingbegeleiding terecht komen met een hulpvraag.

Vooraf ontvangen de ouders een e-mail, waarin melding wordt gemaakt van het onderzoek. Hierin wordt toestemming gevraagd om hun zoon/dochter een enquête in te laten vullen. Aan ouders die dit niet willen vraag ik dit aan mij door te geven via mijn e-mailadres. (bijlage 1)

De ouders worden via de e-mail benaderd. Via een link die in de e-mail is opgenomen, kunnen de ouders de enquête invullen. In de mail geef ik tevens uitleg over het doel van het onderzoek (bijlage 2.1). Naast 80 gescheiden ouders worden er 40 gehuwde ouders benaderd. Ook van deze laatste groep wil ik hun mening weten. Misschien zijn zij de gescheiden ouders van de toekomst en bovendien hebben hun kinderen in de klas ook te maken met (begeleiding van) kinderen met gescheiden ouders. Daarnaast wil ik weten hoe zij aankijken tegen mentorlessen over verschillende samenlevingsvormen. Van vijf ouders blijkt het e-mailadres niet te kloppen, waardoor ik op een totaal van 115 ouders kom.

De mentoren, in totaal 26, krijgen een schriftelijke versie van de enquête in hun postvak, vergezeld van een toelichting over het onderzoek (bijlage 2.2). Ik vraag hen de enquête in te vullen. Daarnaast worden zij verzocht de leerling-enquête door de echtscheidingskinderen uit hun mentorgroep in te laten vullen. Bij de leerlingenenquête zit tevens een uitleg over het onderzoek (bijlage 2.3). De enquête kan afgenomen worden tijdens het mentoruur, dat vaak

voor individuele gesprekken gebruikt wordt, of na de les. Aan de mentoren is gevraagd dit met enige discretie te doen. Door de leerlingen via de mentoren te benaderen, hoop ik op een zo groot mogelijke respons. De gegevens die ik via deze enquêtes verzamel, verwerk ik zelf, aangezien ze niet digitaal binnenkomen.

De drie conrectoren krijgen een papieren versie in hun postvak (Bijlage 2.4). Ook deze gegevens verwerk ik zelf. Zowel ouders, mentoren als conrectoren zullen, zo nodig, een herinnering ontvangen om de enquête in te vullen.

Het onderzoek is een surveyonderzoek. Ik kijk hoe mensen denken over de begeleiding van echtscheidingskinderen, hoe ze hierbij handelen en wanneer en wat ze doen. Tevens is er sprake van interpretatief onderzoek. Hierbij probeer ik als onderzoeker het gedrag van mensen te begrijpen en te onderzoeken waarom een groep zich zo gedraagt. In de praktijk betekent dit dat ik op school kijk hoe er wordt omgegaan met echtscheidingskinderen en welke rol de mentoren daarbij hebben.

3.2 Data vastleggen en analyseren

De digitale enquêtes worden met google.docs afgenomen en verwerkt. De gegevens worden vastgelegd in rapporten en kunnen gemakkelijk geanalyseerd en vergeleken worden. De grootte van de doelgroep (ouders, leerlingen, mentoren en conrectoren) moet leiden tot validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. Bovendien zorgt het gebruik van deze verschillende bronnen dat het onderwerp van verschillende kanten belicht wordt.

Ik gebruik de (geordende) schoenendoosmethode (Harinck, 2009, p. 122) om de gegevens uit de open vragen te verwerken, waarbij gegevens worden weergegeven m.b.v. categorieën. Hierdoor krijg ik meer structuur in de antwoorden. Om subjectiviteit tegen te gaan, geef ik de uitwerking zo letterlijk en zakelijk mogelijk weer. Na het verwerken van alle gegevens zal ik komen tot het trekken van conclusies en het doen van aanbevelingen.

3.3 Validiteit, betrouwbaarheid, triangulatie en ethiek

Het aantal respondenten is redelijk hoog, waardoor de resultaten valide zijn. Er is sprake van triangulatie op het gebied van actoren en de literatuur die gebruikt is. Ik heb verschillende groepen benaderd en ik heb ook in literatuur naar het onderwerp gekeken. Daarnaast heb ik met verschillende collegae informele gesprekken gevoerd over het onderwerp en heb ik leerjaarcoördinatoren naar hun mening en bevindingen gevraagd. Ik heb mijn eigen bevindingen als leerlingbegeleider gelegd naast de gegevens uit de vragenlijsten. Ook heb ik met de administratieve medewerkers kritisch gekeken naar het leerlingvolgsysteem: hoe staat de thuissituatie genoteerd, worden wijzigingen doorgevoerd en door wie?

Vooraf heb ik de enquêtes laten invullen door proefpersonen en hun feedback gebruikt om de vragen te optimaliseren. Dit alles zorgt ervoor dat het onderzoek zo valide mogelijk is. Het is echter niet zeker dat herhaling van de meting dezelfde resultaten heeft. Zo kan het van invloed zijn wie van de ouders de enquête heeft ingevuld en of er meer/minder leerlingen zijn bij wie de echtscheiding recent speelt.

De enquêtes zijn individueel en anoniem ingevuld. Ouders hebben de mogelijkheid gekregen om medewerking van hun zoon/dochter aan het onderzoek te weigeren. In het onderzoek zijn geen namen genoemd en de gegevens die uit de enquêtes naar voren komen zijn enkel voor dit onderzoek gebruikt. Dit maakt dat ik ethisch gehandeld heb.

Vooraf heb ik toestemming gekregen van de schoolleiding om dit onderzoek op het MFC te doen. Gedurende het onderzoek is er regelmatig feedback gegeven door mijn critical friends, zowel op de opleiding als op het MFC. Deze feedback is steeds in het verslag verwerkt.

Hoofdstuk 4: Data analyse en resultaten

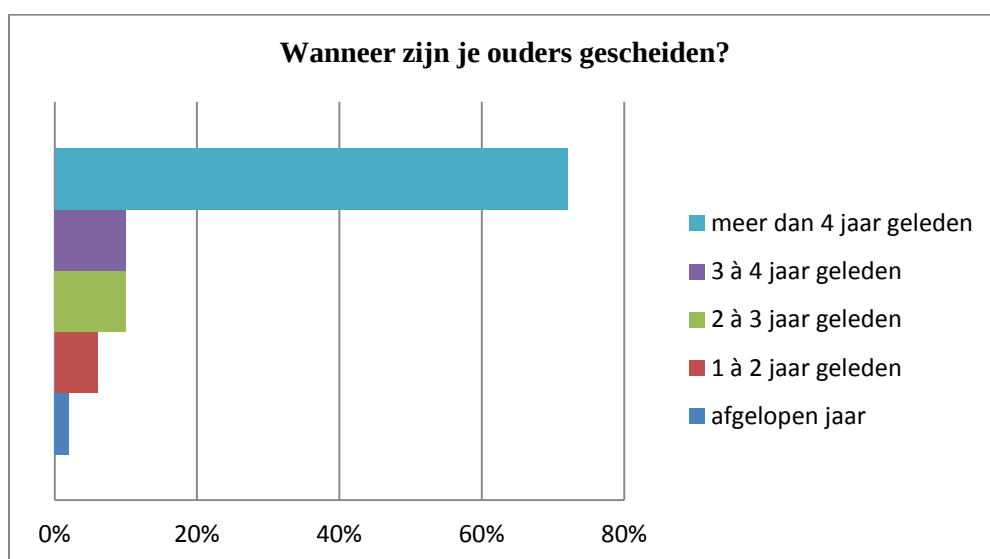
In dit hoofdstuk beschrijf ik de resultaten en de data-analyse van mijn onderzoek. Ik presenteer de cijfers en breng de verschillende data met elkaar in verband. Kwantitatieve gegevens worden in percentages vermeld, kwalitatieve gegevens dienen vooral als toelichting.

Voor betrouwbaar onderzoek is het aantal respondenten van belang. Bij alle actoren is dit redelijk tot goed. Het aantal correctoren was maar klein. Dit kan een vertekend beeld geven als hun antwoord in percentages wordt weergegeven.

Ouders	115	Aantal respondenten = 68	59 % van de doelgroep
Leerlingen	95	Aantal respondenten = 81	85% van de doelgroep
Mentoren	26	Aantal respondenten = 25	96 % van de doelgroep
Correctoren	3	Aantal respondenten = 3	100% van de doelgroep

Figuur 1: overzicht actoren en respondenten

Bij de leerlingen is de enquête door 41 jongens en 40 meisjes ingevuld, verdeeld over klas een (28%), klas twee (37%) en klas drie (35%). Sekse of klas gaf geen significante verschillen in antwoorden. Bij de mentoren was de verdeling over de verschillende klassenlagen als volgt: klas een 28%, klas twee 32% en klas drie 40%. Ook hier geen opvallende verschillen tussen de klassenlagen.

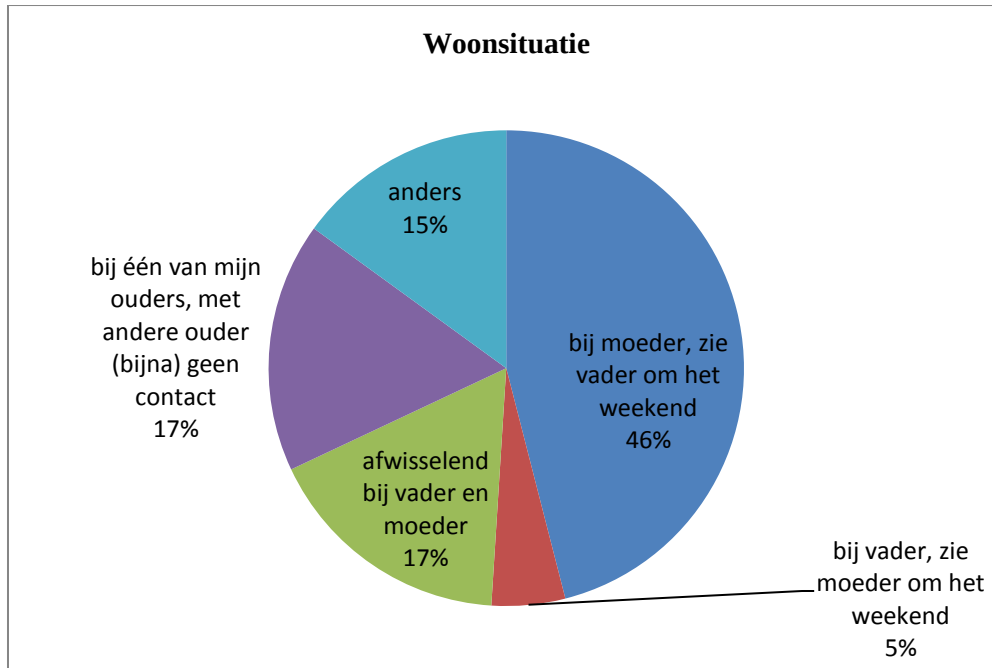
Figuur 2: Hoe lang is de scheiding geleden?

Bij 72 % van de leerlingen is de echtscheiding meer dan vier jaar geleden. Dit heeft invloed gehad op de uitslagen van de enquête, omdat bij bepaalde vragen er geantwoord werd "dat weet ik niet meer", "het is te lang geleden" of "ik was nog heel klein".

Van de groep ouders is 18 % gehuwd, de overige 82 % is gescheiden en heeft al dan niet een nieuwe partner.

4.1 Gevolgen en ondersteuningsbehoeften

De woonsituatie van de leerlingen laat de volgende verdeling zien:

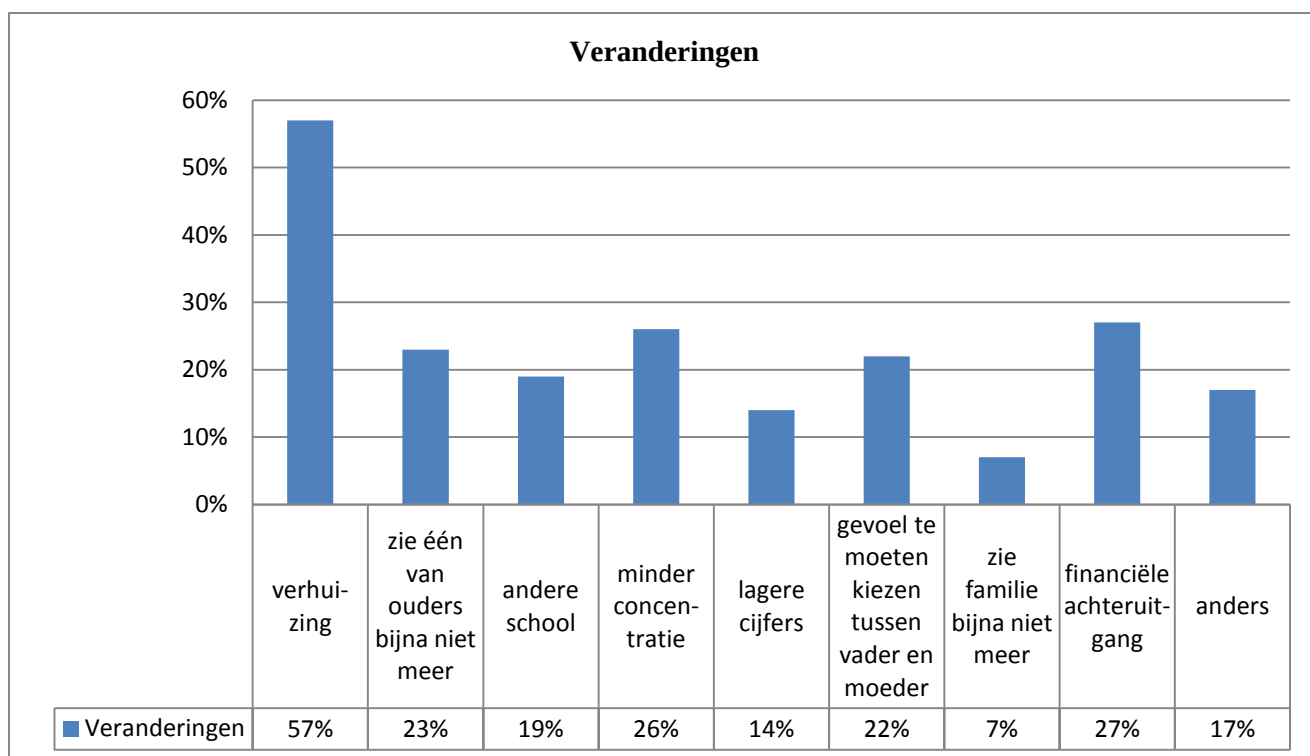

Figuur 3: Woonsituatie

Van de leerlingen geeft 63 % aan de woonsituatie goed te vinden, 19 % maakt het niets uit. Veel leerlingen geven als toelichting het zo gewend te zijn, beide ouders nog veel te zien of blij te zijn dat er nu minder ruzie is. 17 % vindt de situatie niet fijn, 1% vindt het vervelend. Zij geven aan het vervelend te vinden steeds met spullen op en neer te moeten of één van de ouders weinig te zien.

Daarnaast is er voor 79% iets in de gezinssamenstelling veranderd. Het betreft dan vooral een nieuwe relatie van vader of moeder (23%) die inwoont, bij 35% heeft deze nieuwe relatie kinderen. 4% zegt dat broer/zus bij de andere ouder woont en 17% zegt dat er iets anders is veranderd, zoals de komst van een stiefbroer/-zus.

86% van de leerlingen geeft aan dat er 'een beetje' tot 'veel' is veranderd door de scheiding. Figuur 4 geeft een overzicht van de veranderingen. Hierbij konden meerdere mogelijkheden aangekruist worden.

Figuur 4: Veranderingen door de scheiding

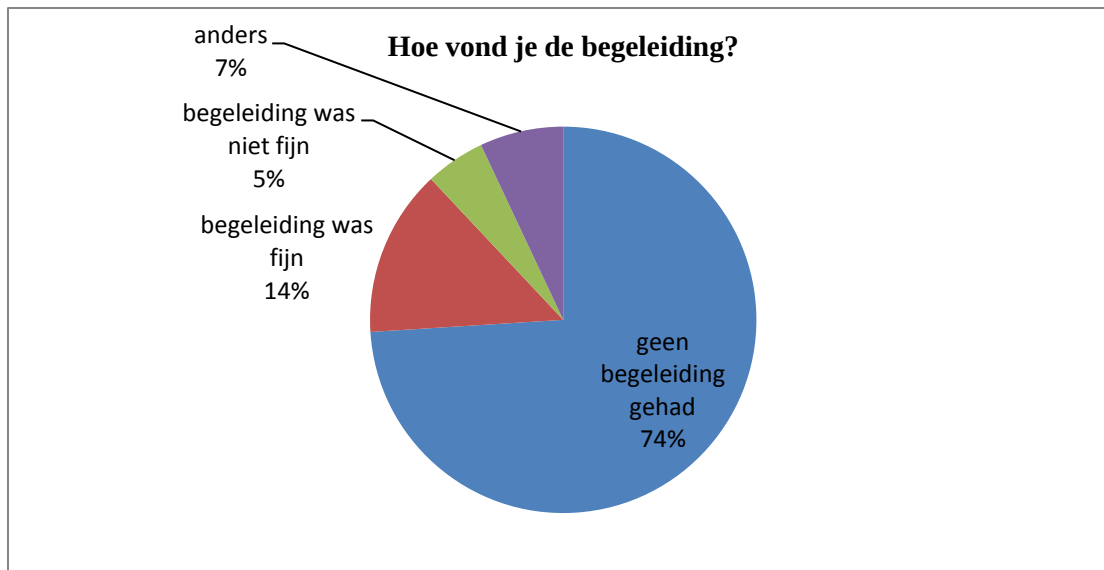
De scheiding veroorzaakte veel verschillende emoties bij de leerlingen. Verdriet, machteloosheid, somberheid en boosheid scoren hoog. Een aantal leerlingen plaatste hierbij wel de opmerking dat ze nog erg klein waren op het moment van scheiding en het dus niet meer zo goed wisten.

Opvallend is dat 67% van de leerlingen niet de behoefte had om over de scheiding te praten. Zij geven hierbij o.a. de volgende toelichting:

- Ik was nog heel klein/ het is lang geleden/ ik weet het niet zo goed meer.
- Ik wilde niet dat iedereen het wist.
- Ik vond het niet fijn/ iedereen deed overdreven vriendelijk.

Gesprekspartners waren vooral familie (63%), vrienden (57%) en docenten (32%). Over het algemeen werd er meelevend gereageerd, wat de leerlingen ook wilden.

Van de leerlingen heeft 74% geen begeleiding gehad op school, 25% een beetje en 1% veel. Hoe werd die begeleiding ervaren?

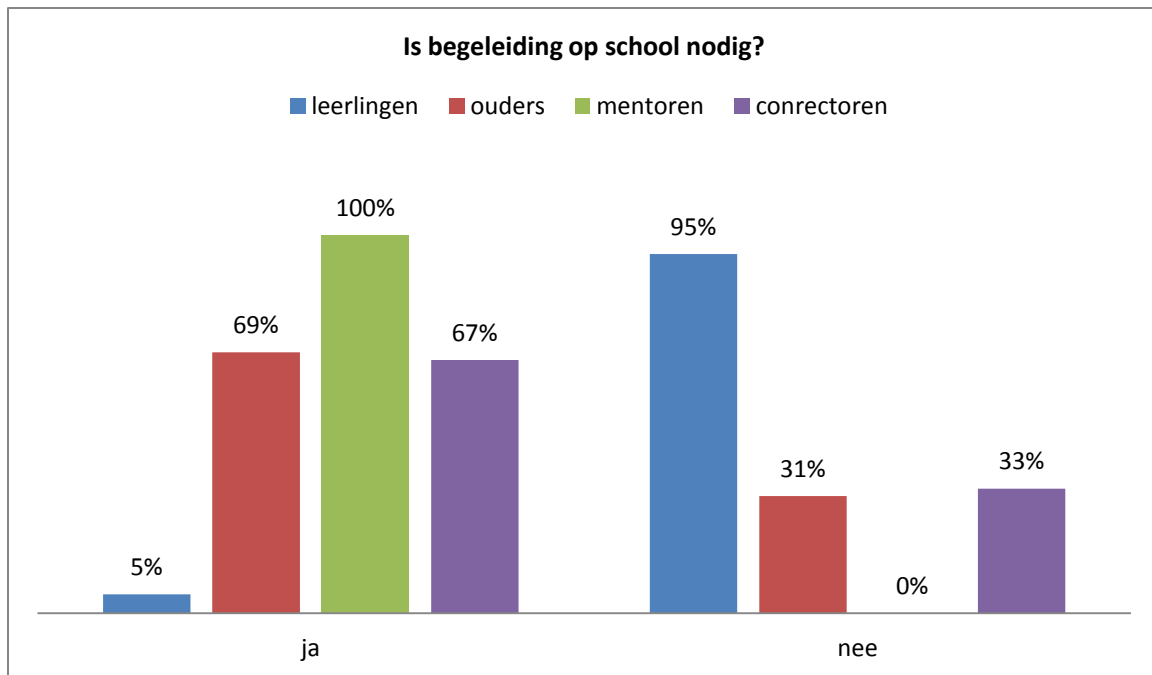
Figuur 5: Ervaring van begeleiding

Bij de leerlingen die de begeleiding fijn vonden komt vooral naar voren dat het prettig was er over te kunnen praten. De leerlingen die de begeleiding niet fijn vonden, gaven aan er niet veel aan gehad te hebben. Bij de rubriek “anders” werd aangegeven dat het al te lang geleden was.

95% van de leerlingen geeft aan geen begeleiding op school te willen. Zij gaven hierbij als reden:

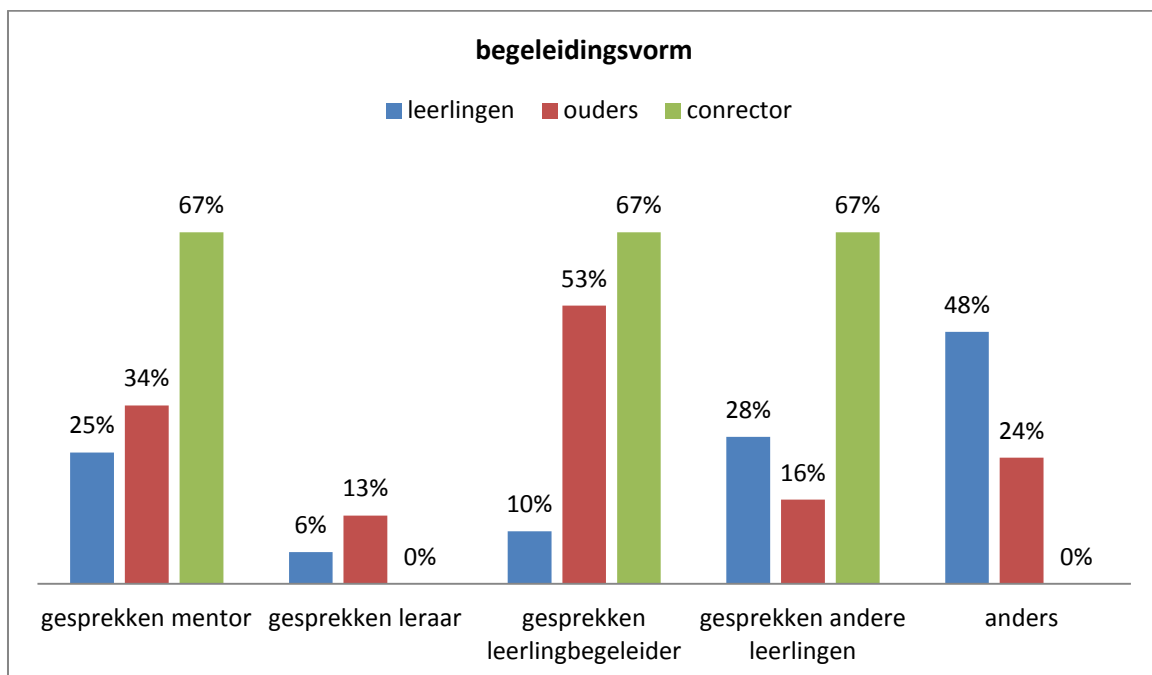
- Ik heb er geen behoefte meer aan.
- Het is privé.
- Ik heb het al verwerkt.

De vraag is of alle leerlingen deze vraag goed hebben begrepen. Uit de antwoorden komt naar voren dat ze *nu* geen begeleiding meer willen, maar was dat ook het geval op het moment van scheiding? Ook geeft een aantal leerlingen aan extern begeleiding te hebben gehad. Bij deze vraag is een verschil te zien met de antwoorden die ouders, mentoren en conrectoren geven (figuur 6). Mentoren vinden extra ondersteuning belangrijk, omdat die laagdrempelig is en doordat de leerling door de scheiding kan veranderen qua gedrag en leerprestaties. De conrector die vindt dat er geen begeleiding nodig is, geeft hierbij aan dat dit geen collectieve onderwijsdoelstelling is, maar meer een behoefte die individueel ingevuld moet worden. Van de ouders geeft het merendeel aan niet te weten of er goede begeleiding is op school.

Figuur 6: Moet er begeleiding op school aangeboden worden?

Ook op de vraag wie de begeleiding zou moeten geven, wordt door leerlingen, ouders en conrectoren een verschillend antwoord gegeven.

Figuur 7: Begeleidingsvormen

Binnen de rubriek “anders” geven leerlingen aan geen begeleiding te willen. Ouders geven aan dat dit afhankelijk is van de wens van het kind. Bij de leerlingen bij wie de scheiding recent was (tot vier jaar geleden), is de behoefte aan gesprekken met mentor en lotgenoten wat groter (35% en 25%)

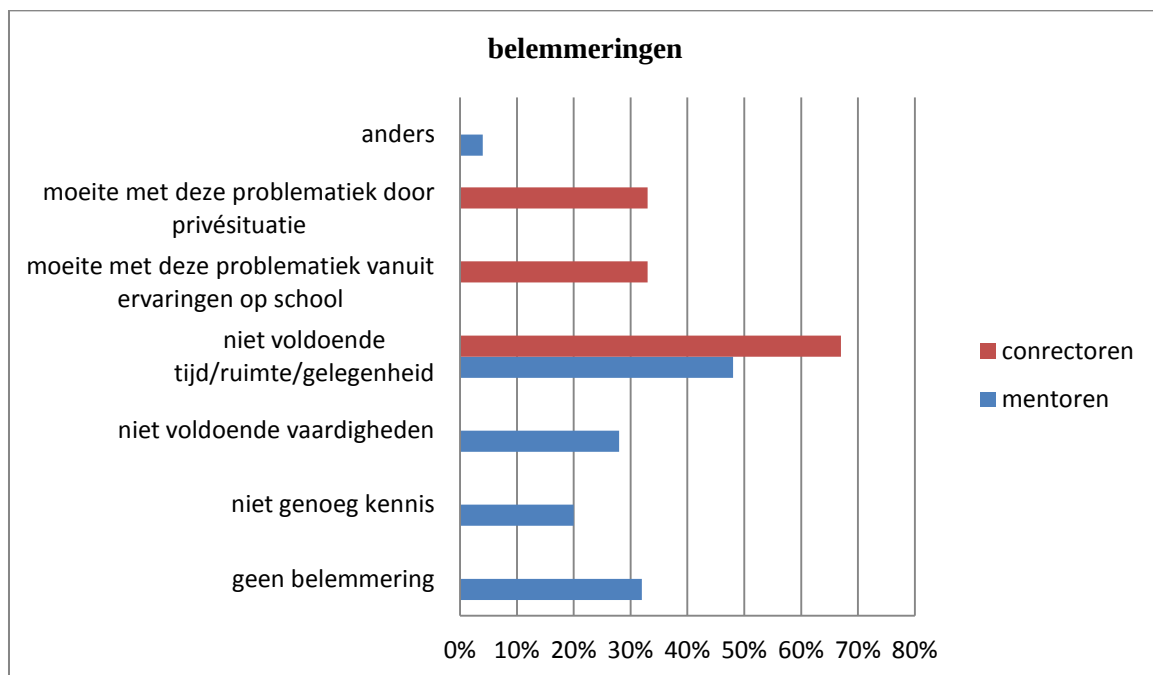
Aan de leerlingen is gevraagd wat op school geholpen had bij het verwerken van de scheiding. Hierbij gaven ze als antwoord: niets (met vaak als toelichting dat het te lang geleden is of dat ze nog niet op school zaten), gesprekken met vrienden of mentor en dat de docenten rekening hielden met de thuissituatie. Op welke manier docenten hiermee rekening hielden is niet gevraagd. Mentoren en docenten kunnen dus toch wel een rol spelen, in tegenstelling tot het percentage leerlingen dat zegt geen begeleiding te willen op school.

4.2 Ondersteuning door de mentor

Alle mentoren vinden begeleiding van echtscheidingskinderen een taak voor school, omdat dit grote invloed kan hebben op het kind en zijn schoolprestaties en gedrag. Welke rol vervullen ze hierin zelf? Alle mentoren hebben in hun klas te maken met deze problematiek. 87% zegt hierover soms met de leerling te praten, 12% geregeld. Hiervan vindt 16% dit moeilijk. Ze weten niet hoe ze het moeten aanpakken, weten niet of de leerling er over wil praten of hebben te maken met een problematische scheiding.

Bij het bespreken van verschillende samenlevingsvormen in de klas zeggen de conrectoren alle drie dat ze dat belangrijk vinden. Ouders vinden dit voor 60% belangrijk, mentoren slechts voor 40%. Ze geven allen aan dat dit voor meer begrip kan zorgen. Bij de mentoren zou hier, gezien de inclusieve gedachte, dus nog wel wat verandering in mogen komen. Zij geven tevens aan geen specifieke situaties van leerlingen in de klas te bespreken. In beide gevallen vinden zij privacy een belangrijk argument.

In hoeverre is er voor de mentoren sprake van belemmerende factoren in de begeleiding van de leerlingen?

Figuur 8: Belemmeringen

Je ziet hier een groot verschil tussen de mentoren en de conrectoren. Terwijl mentoren meer belemmerd worden door kennis en vaardigheden, is het de mening van de conrectoren dat dit meer komt door vervelende ervaringen. Beiden geven aan dat tijd, ruimte en gelegenheid een grote belemmering vormt. De helft van de mentoren zou wel extra ondersteuning willen in hun begeleidingstaak, m.n. door contact met leerlingbegeleiding en bijscholing (beide 62%).

Opvallend is dat 84% nog nooit een leerling heeft doorverwezen naar de leerlingbegeleiding. Dit komt niet overeen met het aantal leerlingen dat ik de afgelopen jaren heb begeleid. Deze leerlingen worden echter vaak doorverwezen vanwege andere problemen, zoals concentratieverlies, achteruitgang in resultaten e.d., zonder dat daarbij de link naar de thuissituatie wordt gelegd.

Zowel mentoren als conrectoren geven aan dat de thuissituatie veel invloed heeft op schoolresultaten en welbevinden en dat leerlingen extra ondersteund zouden moeten worden bij achteruitgang in leerprestaties. Bij de leerlingen geeft echter maar 57% aan te merken dat er rekening met de thuissituatie wordt gehouden. Bij de ouders is dit 47%.

De conrectoren geven alle drie aan dat er duidelijke richtlijnen zijn over hoe het personeel zou moeten omgaan met ouders en leerlingen in geval van echtscheiding. Bij de mentoren vindt echter 96% dat er geen duidelijke richtlijnen zijn en 80% weet niet hoe school de problematiek echtscheiding aanpakt. Hier zit dus nog wel een verbeterpunt.

Tenslotte worden er nog verschillende suggesties gedaan ter verbetering. Het meest voorkomend zijn:

- een goede communicatie tussen school en ouders
- het goed signaleren van veranderingen bij de leerling
- een individuele aanpak, inspelen op de behoeften
- betere administratie

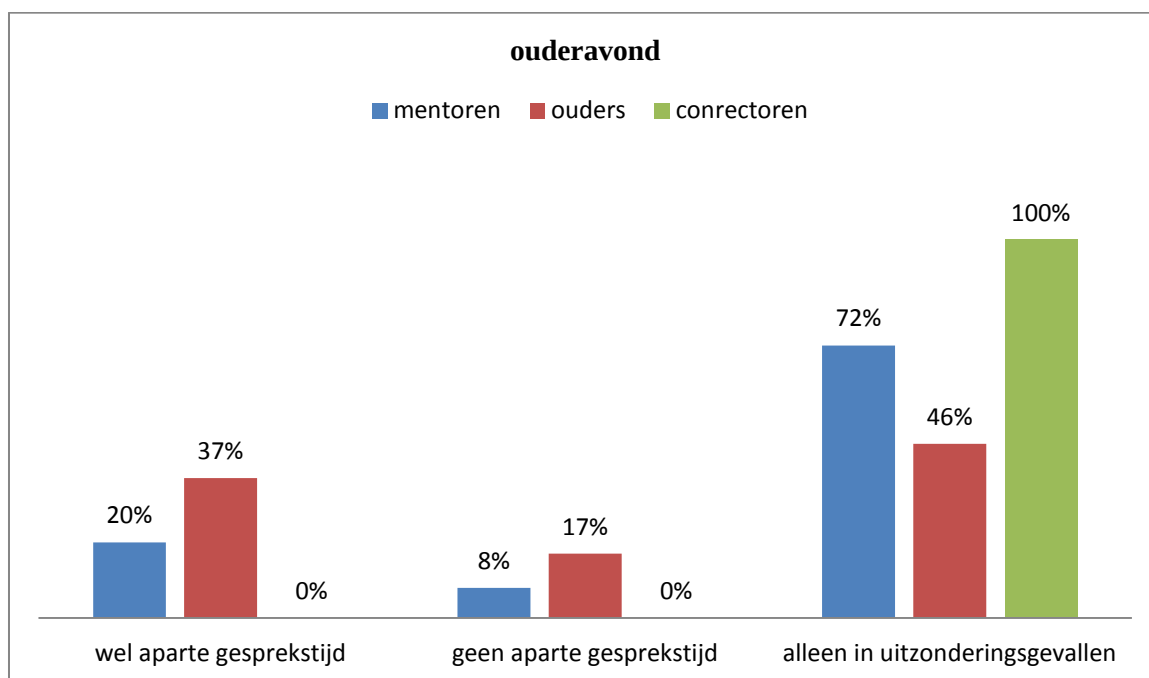
4.3 Het leerlingvolgsysteem

Maar liefst 68% van de mentoren geeft aan dat informatie over de thuissituatie niet goed is terug te vinden in het leerlingvolgsysteem. Van de conrectoren zegt 33% het systeem niet duidelijk te vinden. Het kan een vervelende situatie veroorzaken als je als mentor niet op de hoogte bent van de thuissituatie. De vraag is wie verantwoordelijk is voor het vermelden van tussentijdse veranderingen; de mentor of de administratie? Het merendeel van de ouders ziet het wel als hun taak veranderingen door te geven, 62% vindt het geen probleem ieder jaar hiervoor een formulier in te vullen. De anderen vinden dit te veel administratief gedoe en stellen dat ouders zelf verantwoordelijk zijn school van wijzigingen op de hoogte te houden.

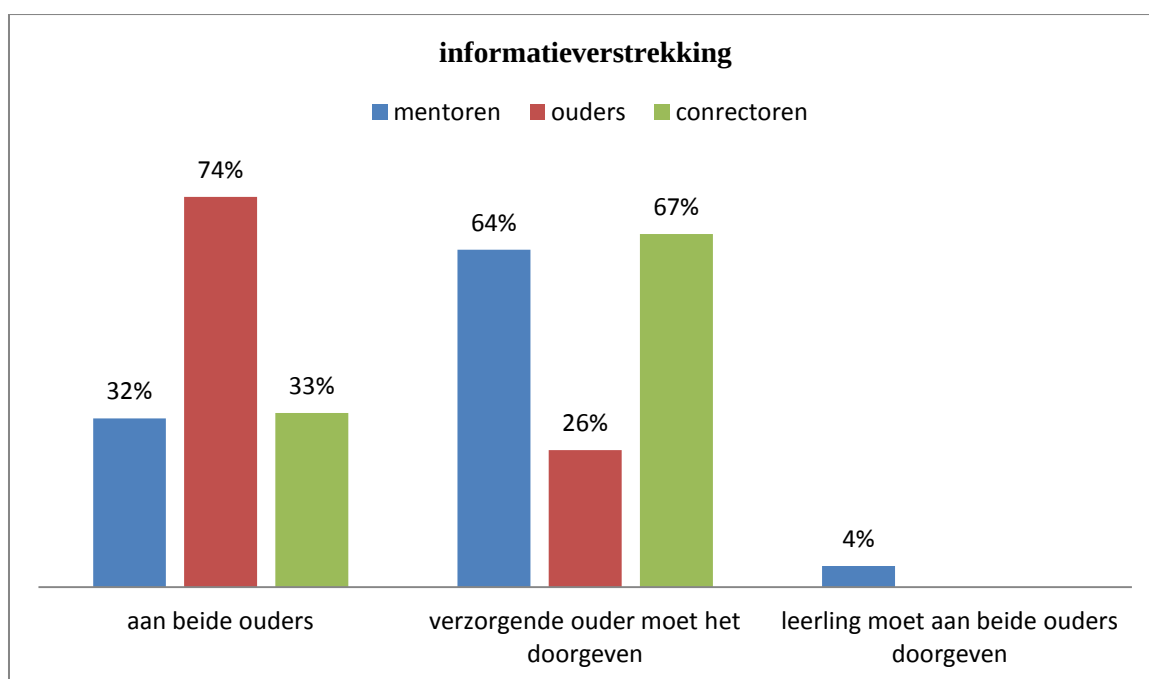
4.4 Contact school – ouders

Hoe verloopt het contact tussen school en gescheiden ouders? In de volgende figuren laat ik zien hoe de diverse betrokkenen denken over het contact bij de ouderavond en de

informatieverstrekking door school. Mentoren en conrectoren vinden het belangrijk dat ouders, ook al zijn ze gescheiden, in het belang van het kind samen komen. Alleen in het geval van hooglopende ruzie mag daarvan afgeweken worden. Bovendien zou het veel tijd kosten ouders apart in te roosteren. Het antwoord van de ouders wijkt hiervan af. De verklaring daarvoor ligt in de slechte onderlinge communicatie tussen ouders. Dit werkt ook door in de informatieverstrekking, die ouders vaak beiden willen ontvangen.

Figuur 9: Gesprekken ouderavond

Figuur 10: Informatieverstrekking

Hoofdstuk 5: Conclusies

Om antwoord te kunnen geven op mijn hoofd- en deelvragen, ga ik de onderzoeksgegevens verbinden met de literatuur uit hoofdstuk 2. Daarna volgen de aanbevelingen voor de school, het MFC.

Tijdens mijn onderzoek stonden de volgende hoofd- en deelvragen centraal:

Hoe is op het MFC de begeleiding van kinderen die te maken hebben met echtscheiding en welke wensen hebben de verschillende betrokkenen (ouders, mentoren, leerlingen) hierbij?

Deelvragen:

5. Welke gevolgen ervaren de leerlingen, welke ondersteuningsbehoeften hebben zij en door wie wordt de ondersteuning gegeven?
6. In hoeverre vinden de mentoren dat zij een taak hebben in de ondersteuning van deze leerlingen en zijn ze in staat deze taak te vervullen?
7. Vinden diverse betrokkenen dat ze de informatie over de thuissituatie voldoende kunnen terug vinden in het leerlingvolgsysteem?
8. Hoe vinden diverse betrokkenen dat de communicatie tussen school en gescheiden ouders zou moeten verlopen?

5.1 Gevolgen en ondersteuningsbehoeften

Echtscheiding heeft gevolgen die ook op school merkbaar zijn. Leerlingen geven aan minder concentratie te hebben (26%) en lagere cijfers te halen (14%). Daarnaast geven ze aan regelmatig hun schoolspullen bij de ene ouder te hebben laten liggen, waardoor ze hun schoolwerk niet in orde hebben.

Alhoewel de meeste leerlingen nog regelmatig contact hebben met beide ouders, is er toch 23% van de kinderen die één van de ouders (bijna) niet meer ziet. Ik vraag me af in hoeverre hier sprake is van een bewuste keuze van het kind of de ouder en in hoeverre dit gevolgen heeft voor het welbevinden van het kind. Dit heb ik echter niet bevraagd.

Bij 72% van de ondervraagde leerlingen is de echtscheiding van hun ouders al meer dan vier jaar geleden. Volgens Amato en Keith (1991) gaat het met echtscheidingskinderen na enige tijd weer beter. Dit blijkt ook uit mijn onderzoek, want deze leerlingen geven aan geen ondersteuning meer nodig te hebben, omdat ze aan de situatie gewend zijn.

Ook bij de leerlingen bij wie de echtscheiding meer recent heeft plaatsgevonden, is de behoefte aan extra ondersteuning niet groot. Zij willen school en privé graag gescheiden houden. Wellicht verhindert de loyaliteit aan hun ouders de openheid om met vreemden over de thuissituatie te praten (Mijland, 2009 en 2010) en zien zij school als een plek om even los te komen van de problematiek thuis. (Vermeulen, geciteerd in Douma, 2008) Daarnaast willen pubers niet graag in een uitzonderingspositie komen (Nelis en Van Sark, 2009). Toch is er ook een groep leerlingen (30%) die vindt dat er op school meer aandacht voor echtscheiding moet zijn.

Tegelijkertijd geven de leerlingen aan op school steun te hebben gehad aan gesprekken met vrienden en de mentor. Zowel leerlingen, ouders als conrectoren zien een belangrijke rol voor de mentor en een praatgroep met lotgenoten als ondersteuning. Zowel Grych & Fincham (1992) als Nelis en Van Sark (2009) onderschrijven de positieve invloed van leeftijdgenoten. Ik betwijfel echter of er genoeg leerlingen van dezelfde leeftijdsgroep zijn die op hetzelfde moment met echtscheiding te maken krijgen, waardoor het moeilijk is zo'n praatgroep te vormen.

76% van de ouders geeft aan niet te weten of er op school aandacht is voor de echtscheidingsproblematiek. Ook geeft 53% van de ouders en 43% van de leerlingen aan niet te merken dat er rekening gehouden wordt met de thuissituatie. Mentoren en conrectoren vinden dat wel belangrijk. Klaarblijkelijk moet hierover beter gecommuniceerd worden met ouders en leerlingen.

5.2 Ondersteuning door de mentor

De mentoren vinden dat de begeleiding van echtscheidingskinderen wel op school thuis hoort en zeggen over de thuissituatie wel eens gesprekken te voeren met de leerlingen. Van de mentoren zou 52% extra ondersteuning willen door bijscholing, gesprekken met leerlingbegeleiding of informatie over juridische aspecten. Daarnaast geven ze aan dat, naast gebrek aan kennis, ook tijdgebrek hun belemmert hun begeleidingstaak in deze goed te vervullen.

Mentoren bespreken andere samenlevingsvormen of specifieke situaties van leerlingen niet vaak in hun les. Toch weet ik dat dit bij ernstige ziektes of overlijden binnen de familie van de leerlingen wel gebeurt. Aangezien de impact van echtscheiding op de leerling net zo groot is (Fiddelaers-Jaspers, 2010 en Spruijt, 2005), is het belangrijk dat mentoren hier ook bij stilstaan. Bovendien vraagt inclusief onderwijs om het creëren van een sfeer waarin alle leerlingen zich welkom voelen, ongeacht afkomst of gezinssamenstelling (Leon en Spengler, 2005). Het wegnemen van vooroordelen over andere samenlevingsvormen hoort daarbij.

Veel leerlingen geven aan geen begeleidingsbehoeften te hebben, mentoren zeggen een leerling die worstelt met de echtscheiding van zijn ouders zelden door te verwijzen. Toch heeft 42% van de leerlingen die ik de afgelopen anderhalf jaar als leerlingbegeleider begeleid heb met deze problematiek te maken. Hoe is deze discrepantie te verklaren? In veel gevallen had het hier te maken met meer zichtbare problemen (slecht slapen, slechtere cijfers, minder concentratie, gedrag), die mogelijk het gevolg zijn van de echtscheiding. Het is voor de mentoren dan ook belangrijk eerst verder te vragen naar de thuissituatie, want vaak ligt daar de oorzaak van het probleem.

Van de mentoren blijkt 96% niet op de hoogte te zijn van de richtlijnen die er op school zijn voor wat betreft de omgang met leerlingen en ouders in geval van scheiding. Alhoewel de conrectoren aangeven dat deze richtlijnen er wel zijn, zal hier de communicatie naar de mentoren dus duidelijk moeten verbeteren.

5.3 Het leerlingvolgsysteem

Het leerlingvolgsysteem geeft niet altijd duidelijkheid over de thuissituatie: bij wie woont het kind, is er sprake van co-ouderschap? Dit wordt alleen gevraagd bij de intake van nieuwe leerlingen. Veranderingen op dit gebied die later in de schoolloopbaan van de leerling plaatsvinden, zijn niet altijd terug te vinden in het leerlingvolgsysteem. Soms staat bij beide ouders hetzelfde adres genoteerd. De scheiding wordt zelfs niet altijd vermeld. Dit kan in het contact met ouders en leerlingen tot vervelende situaties leiden. Alhoewel ouders aangeven dat zij verantwoordelijk zijn om wijzigingen in de thuissituatie door te geven, gaat het hier dus toch wel eens mis. Geven ouders het niet door of wordt het niet goed verwerkt in het systeem? Ligt hier een taak voor de mentor of voor de administratie? In principe wordt van iedere mentor verwacht dat hij aan het einde van het schooljaar het leerlingvolgsysteem bijwerkt. Het is een mogelijkheid hierin een lijstje met wijzigingen op te nemen die de mentor kan aanvinken. Zo zullen recente veranderingen misschien minder snel vergeten worden. Ook is het mogelijk ieder jaar bij de voorlichtingsavond mentoren aan ouders te laten vragen eventuele wijzigingen door te geven. Het jaarlijks invullen van een wijzigingsformulier wordt door 62% van de ouders niet als bezwaar gezien, dus ook dit is een mogelijkheid. Op die manier blijft het systeem meer up to date.

5.4 Contact school - ouders

Van de ouders wil 74% allebei informatie ontvangen. Mentoren en conrectoren hebben hier een afwijkende mening over. In het geval van de ouderavond wil 37% van de ouders apart gesprekstijd. 20% van de mentoren kan zich hierin vinden, maar de schoolleiding niet. Zowel mentoren (72%) als conrectoren (100%) vinden dat dit eigenlijk alleen in uitzonderingsgevallen mogelijk moet zijn. Het VVKBuO (2003) ondersteunt deze gedachte door te stellen dat onderlinge communicatie tussen ouders en kind bevorderd kan worden door school. Ouders stimuleren samen een ouderavond te bezoeken helpt daarbij. Bovendien zien de kinderen dan dat ouders hun eventuele onderlinge conflicten opzij zetten ten behoeve van het kind, wat een positieve invloed heeft op het kind. (Spruijt, 2005) Gezien de wetgeving is de school echter verplicht beide ouders informatie te verstrekken (Art. 1: 377c BW). Alhoewel ouders de plicht hebben elkaar informatie door te geven (Art. 1:377b BW), kun je er als school niet vanuit gaan dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. Door zoveel mogelijk ouders een eigen inlogcode te geven en door zo veel mogelijk informatie via de website te verspreiden, kan dit probleem deels opgelost worden. Er wordt echter ook nog informatie op papier meegeven, zoals de schoolfolder en de cijferlijst. Dit zou dus wettelijk gezien in tweevoud moeten.

5.5 Conclusie en aanbevelingen

Samenvattend zie ik dat mentoren al een rol spelen bij de begeleiding van leerlingen in echtscheidingssituaties. Zij voeren zelf regelmatig gesprekjes met leerlingen en de leerlingen zien mentoren als eerste aanspreekpunt in geval van echtscheiding. Belangrijk is oog te hebben voor de behoeftes van de leerling, omdat een groot deel van hen aangeeft niet op school met het echtscheidingsprobleem bezig te willen zijn. Het contact tussen school en

gescheiden ouders verloopt wettelijk gezien niet helemaal volgens de regels. Om de begeleiding door de mentoren en het contact school – ouders te optimaliseren doe ik op grond van mijn onderzoeksbevindingen de volgende **aanbevelingen**:

- Er wordt, naar de ouders toe, duidelijker aangegeven dat er aandacht is voor echtscheiding op school en dat er door leerlingen gebruik gemaakt kan worden van extra begeleidingsmogelijkheden door mentoren of leerlingbegeleiding. Dit kan door hier in de schoolgids aandacht aan te besteden. Ook kan dit worden aangegeven bij ouderavonden.
- Aan mentoren wordt de mogelijkheid geboden zich te verdiepen in de echtscheidingsproblematiek door er bijvoorbeeld op een studiedag aandacht aan te geven. Daarbij is vooral aandacht voor de impact van echtscheiding op het kind en de wettelijke bepalingen.
- Mentoren moeten bij veranderend gedrag of prestaties meer aandacht schenken aan de thuissituatie en dit ook benoemen naar de leerling (en ouders) toe, om zo onderliggende problemen boven tafel te krijgen. Aandacht voor communicatievaardigheden kan hierbij nodig zijn. Daarnaast kan er een intervisiegroepje van mentoren o.l.v. de leerlingbegeleider gevormd worden, die zich richt op het beter signaleren van veranderingen.
- Het is belangrijk dat de schoolleiding duidelijke richtlijnen op papier zet over de omgang met leerlingen en ouders in geval van echtscheidingssituaties. Deze richtlijnen kunnen aan de mentoren worden uitgereikt. Hierdoor wordt duidelijk aangegeven wat er van de mentor wordt verwacht, zoals het informeren van vakdocenten en het bijhouden van het leerlingvolgsysteem.
- Er wordt onderzocht of er in het leerlingvolgsysteem een betere registratie van de thuissituatie kan worden opgenomen. Ouders zullen ieder jaar ter controle een formulier met de geregistreerde gegevens aangereikt krijgen, waarbij zij eventuele wijzigingen kunnen aangeven. Er moet een makkelijker systeem komen om snel te kunnen aangeven en teruglezen of een leerling gescheiden ouders heeft. Er zullen richtlijnen komen wie de tussentijdse wijzigingen verwerkt. Dit kan opgenomen worden in het protocol van de vorige aanbeveling.
- Juridisch gezien is het belangrijk dat school ervoor zorgt dat alle informatie voor beide ouders beschikbaar is. Alles wat niet op de website geplaatst wordt, wordt in tweevoud uitgereikt. Als de schoolleiding aan haar principe vasthoudt dat het niet vanzelfsprekend is dat ouders apart ouderavondgesprekken kunnen voeren, moet zij deze visie duidelijk kenbaar maken, bijvoorbeeld via de schoolsite.
- Om in te spelen op inclusief onderwijs, zal in de mentorlessen meer ingegaan moeten worden op verschillende samenlevingsvormen. Er zijn methodes voor mentorlessen die hierop inspelen en die ter ondersteuning aangeschaft kunnen worden.

Hoofdstuk 6: Evaluatie

In dit hoofdstuk kijk ik kritisch terug op mijn onderzoek en het verloop ervan.

6.1 Het onderzoek

Aan het begin van het schooljaar keek ik als een berg op tegen het doen van een onderzoek. Vooral het kiezen van een onderwerp kostte me veel tijd. Doordat een collega tegen een (juridisch) probleem aanliep in het contact met gescheiden ouders, was het idee voor mijn onderzoeksonderwerp geboren. Ik ben toen begonnen me in te lezen.

Het schrijven van de theoretische onderbouwing heeft me het meeste moeite gekost. Ik had veel informatie en vond het moeilijk daar in te schrappen. Het vinden van goede praktijkvoorbeelden in het buitenland was een probleem. Er is genoeg literatuur over onderzoek in het buitenland, maar wat er nu daadwerkelijk op scholen mee gebeurt? Een e-mail naar Riet Fiddelaers, een deskundige op het gebied van verliesverwerking, om hier informatie over te krijgen leverde niets op. Via een Fontysmedewerkster kreeg ik een artikel toegestuurd, maar ook dit bevatte niet de informatie die ik hoopte te krijgen. Ik heb daarom docenten van de buitenlandse scholen benaderd, waarmee we op het MFC een uitwisselingsprogramma hebben. Zij konden alleen een beeld schetsen van de begeleiding op hun school (die in het geval van echtscheiding nog niet gegeven werd), maar of dit illustratief was voor het hele land bleef onduidelijk. Vandaar dat ik deze informatie verder niet gebruikt heb.

Alle ouders zijn via de mail benaderd om toestemming te geven voor het enquêteren van hun kind. In deze mail heb ik niet gevraagd om bij een reactie de naam van het kind te vermelden, waardoor ik een tweetal reacties niet kon herleiden tot de juiste leerling. Bovendien gaven ouders soms wel hun toestemming, maar wilde de leerling zelf niet. Daarnaast kreeg ik een aantal mails terug, omdat het mailadres niet klopte. Geen goed begin dus. Wat me energie heeft gegeven is het aantal ouders dat een positieve reactie gaf en soms zelfs hulp aanbood. Zij ondersteunden het onderzoek van harte, waardoor mijn vrees dat ouders het onderwerp te persoonlijk zouden vinden werd weerlegd.

De medewerking van de mentoren is bij mijn onderzoek belangrijk geweest. Niet alleen wilde ik hun mening horen, zij zouden ook de enquêtes bij de leerlingen afnemen. Mijn twijfel of alle mentoren dit wilden doen was gelukkig niet gegrond. Eén mentor wilde in eerste instantie niet meewerken, omdat ze een negatieve reactie van een ouder had gekregen en dacht dat ik het onderzoek niet goed had voorbereid. Na een gesprek met haar is dit misverstand uit de wereld geholpen. Het was prettig te merken dat de vragenlijst een discussie aan de koffietafel uitlokte over het functioneren van het leerlingvolgsysteem. Een aantal mentoren had gemerkt dat er op mijn lijst leerlingen met gescheiden ouders stonden, die zij in Magister niet als zodanig konden terugvinden.

De gegevens van de enquête van de mentoren, de leerlingen en de conrectoren heb ik handmatig ingevoerd. Dit kostte meer tijd dan ik had verwacht. Door de mentoren op papier te benaderen hoopte ik echter op meer respons dan wanneer dit via een digitale enquête zou

gebeuren, vandaar mijn keuze dit zo te doen. Zowel ouders als mentoren heb ik een herinnering gestuurd, omdat in eerste instantie het aantal reacties laag was.

Bij het afnemen van de enquête onder de leerlingen ben ik afhankelijk geweest van de manier waarop de mentoren dit brachten. Alhoewel ik heb benadrukt dit met de nodige discretie te doen, hoorde ik wel dat een aantal mentoren de enquête klassikaal heeft aangekondigd. Dit kan invloed gehad hebben op de manier waarop de leerlingen de enquête hebben ingevuld, sommige leerlingen weigerden dit zelfs. Graag had ik de leerlingen persoonlijk willen benaderen, maar dat was organisatorisch niet mogelijk.

Bij het verwerken van de gegevens kreeg ik het vermoeden dat sommige vragen niet goed begrepen waren, zoals de vraag of leerlingen begeleiding hadden gewild. Enkele leerlingen antwoordden dat ze dat *nu* niet meer wilden. Van te voren heb ik wel door een aantal proefpersonen de vragenlijst laten invullen, maar dit zou ik een volgende keer door meer mensen laten doen om dit soort problemen te voorkomen. Ook waren er antwoorden die ik meer toegelicht had willen hebben, zoals waaraan de leerling merkt dat er rekening gehouden wordt met de thuissituatie.

6.2 Eigen leerproces

Voor mij was dit de eerste ervaring met onderzoek doen. Doordat ik gedisciplineerd en consciëntieus kan werken, is de tijdsplanning voor mij geen probleem geweest. De druk die ik mezelf oplegde was dit wel, omdat ik constant in mijn hoofd met het onderzoek bezig was. Dit veroorzaakte een gevoel van onrust, het voortdurend willen doorwerken. Doordat er tussen de bijeenkomsten steeds enkele weken zaten, had ik het gevoel dat ik opgehouden werd. Anderzijds was het wel goed dat ik af en toe pas op de plaats moest maken.

Wanneer ik reflecteer op mijzelf volgens de niveaus van Bateson, dan zie ik dat ik me onzeker voel in een omgeving waar veel kennis aanwezig is. Ik heb het gevoel dat anderen veel meer weten en kunnen dan ik. Ik stel me afhankelijk van anderen op en wil hun waardering voor mijn handelen. De feedback die ik steeds kreeg voelde dan ook wel eens als kritiek, en voor iemand die voor zichzelf de lat hoog legt is dat niet prettig. Deze feedback heeft me echter geholpen mijn teksten begrijpelijk en zakelijk te schrijven, waar ik mijn begeleidster en critical friends dankbaar voor ben. Het heeft me tevens geleerd meer flexibel te zijn en goed en open te communiceren. Bij het geven van feedback voelde ik me wel eens bezwaard diezelfde kritische noot te plaatsen. Uiteindelijk heb ik ondervonden dat ik niet voor een ander hoeft onder te doen en dat ik mag vertrouwen op mijn kennis en vaardigheden. Ik moet nu nog leren dat ook uit te stralen.

Het onderzoek heeft mij een grote leerwinst opgeleverd, waarbij ik de ontwikkeling van mijn competenties bespreek volgens de Dublin-descriptoren. Door mijn kennis te vergroten kan ik nu goede aanbevelingen doen op het door mij onderzochte gebied. Ik weet hoe ik problemen kan benaderen en hoe ik die, na gedegen verdieping, kan oplossen. Daarnaast kijk ik kritischer naar hoe dingen op school geregeld zijn en durf ik hierin mijn standpunt in te nemen. Ik heb voldoende vertrouwen in mijn kennis en vaardigheden opgebouwd om mijn standpunt ook te verdedigen naar anderen toe of om anderen van hulp of adviezen te voorzien. Ook durf ik een

beroep te doen op mijn collegae, waar ik voorheen nog wel eens moeite mee had. Ik was bang anderen tot last te zijn, maar heb nu gezien dat mijn collegae dit niet zo ervaren. Verder heeft het onderzoek bij mij een honger naar meer opgeroepen. Er zijn nog volop gebieden waar ik bij mijn begeleidingstaak mee te maken heb en waar ik me graag verder in wil verdiepen. Door dit onderzoek weet ik nu hoe ik dit aan kan pakken en heb ik meer vertrouwen in mijn eigen capaciteiten. Het einde van het onderzoek betekent voor mij dan ook nog niet dat ik mijn zoektocht naar kennis beëindig, integendeel.

Ik was teleurgesteld dat er zo weinig leerlingen aangaven behoefte te hebben om op school begeleiding te krijgen. Dit strookte niet met mijn verwachting, omdat ik als leerlingbegeleider vaak leerlingen begeleid die met deze problematiek worstelen. Het feit dat bij een groot aantal leerlingen de echtscheiding al lang geleden is, verklaart veel. Ik vind de discussie die op gang is gebracht over Magister en de richtlijnen die er op school zijn over de aanpak van de echtscheidingsproblematiek prettig. Door mijn onderzoek zijn deze “zwakke plekken” naar boven gekomen.

Door het onderzoek is mijn kennis toegenomen, mijn professionaliteit vergroot en heb ik in beeld gekregen hoe op het MFC wordt omgegaan met leerlingen en gescheiden ouders. Deze kennis ga ik gebruiken om de begeleiding op het MFC, waar nodig, te verbeteren. De door mij gedane aanbevelingen zullen hierbij een rol spelen.

Literatuurlijst

1. Amato, P.R. (2001). Children of divorce in the 1990s: an update of the Amato en Keith (1991) meta-analysis. *Journal of family psychology* 15(3), 355-370
2. Amato, P.R. en Keith, B. (1991). Parental divorce and adult well-being: a meta-analysis. *Journal of marriage and the family* (53), 43-58
3. Amato, P.R. en Booth, A. (1996). A prospective study of divorce and parent-child relationship. *Journal of marriage and the family* (58), 356-365
4. Baarda, D.B., Goede, M. de en Kalmijn, M. (2000). *Enquêteren en gestructureerd interviewen*. Houten: Educatieve partners Nederland BV
5. Douma, L. (2008). Als ouders gaan scheiden. Knallende ruzies en nieuwe achternamen. *Het onderwijsblad* (17), 32-35
6. Fiddelaers-Jaspers, F. (2010). Alle ouders scheiden, toch? Blinde vlek voor rouw na echtscheiding. *Bij de les* (8), 46-50
7. Harinck, F. (2011). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant
8. Grych, J.H. & Fincham, F.D. (1992). Interventions for children of divorce: toward greater intergration of research and action. *Psychological Bulletin* (vol 111,3), 434-454
9. Ellington, C.A. (2003). Effects of divorce on children and ways schools can offer support. (Master thesis Cedarville University.) Educational Resources Information Center. (ERIC, ED 475 269)
10. Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J. en Scheepsmma, W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek*. Een handreiking voor leraren. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff
11. Leon, K. & Spengler, L. (2005). *Helping children adjust to divorce: a guide for teachers*. Verkregen op 9 november van <http://extension.missouri.edu/explorepdf/hesguide/humanrel/gh6611.pdf>
12. Mijland, I. (2009). *En de weegschaal brak in twee....* Verkregen op 10 oktober 2011 van <http://ivomijland.nl/resources/pdf/2009.09-weegschaal.pdf>
13. Mijland, I. (2010). Papa wil een harley. *Bij de les* (1), 16-19
14. Nelis, H., en Sark, Y. van (2009). *Puberbrein binnenstebuiten* (4^e druk). Utrecht/Antwerpen: Kosmos Uitgevers BV
15. Nieuwenbroek, A. en Ruigrok, J. (1997). *Scheiding in meervoud*. Houten: EPN
16. Nieuwenbroek, A. (z.j.) *Echtscheiding en school: een verbindende kans*. Verkregen op 6 oktober 2011 van <http://www.orthoconsult.nl/artikelen/artikeloud26.html>
17. Pals, J. (2006). *Echtscheiding: het kind krijgt de rekening*. Verkregen op 1 november 2011 van <http://www.kennislink.nl/publicaties/echtscheiding-het-kind-krijgt-de-rekening>
18. Peer, C. van (2007), *De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners*. Verkregen op 8 september 2011 van <http://www.osbj/files/File/osbj/Publicaties/2007-03-impact-echtscheiding-samenvatting.pdf>
19. Ponte, P. en Zwaal, P. (1997). *Over grenzen. Een nieuwe manier van werken aan leerlingbegeleiding in Nederland, Rusland, Amerika en Engeland*. Apeldoorn: Garant
20. Spruijt, A.P. (2005). Ouderlijke scheiding en de gevolgen voor kinderen. *Tijdschrift van de vereniging voor kinder- en jeugdpsychotherapie* (32), 37-52

21. Spruijt, E. (2009). *Kinderen en echtscheiding*. Verkregen op 16 oktober 2011 van [http://www.nwo.nl/files.nsf/pages/NWOA_7VVD9S/\\$file/State_of_the_Art_Spruijt.pdf](http://www.nwo.nl/files.nsf/pages/NWOA_7VVD9S/$file/State_of_the_Art_Spruijt.pdf)
22. Spuijt, E en Kormos, H.(2010). *Handboek scheiden en de kinderen*. Voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
23. Swet, J. van (2003). *Kinderen en hun ouders na een scheiding*. Amsterdam: Boom
24. Temke, M. W. (z.j.) *The effects of divorce on children*. Verkregen op 10 oktober 2011 van <http://extension.unh.edu/Family/Documents/divorce.pdf>
25. Veenhoven, R.(1985) *Hoe schadelijk is scheiding?* Verkregen op 10 oktober 2011 van <http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/Pub1980s/86c-fulln.pdf>
26. Vlaams Verbond van het Katholiek Buitengewoon Onderwijs (2003), *School en echtscheiding*. Brussel: Auteur
27. Vos-van der Hoeven, T. de , (z.j.). *Echtscheiding*. Verkregen op 31 oktober 2011 van <http://www.opvoedadvies.nl/scheiding.htm>

Websites

1. www.wetboek-online.nl , geraadpleegd november 2011
2. www.st-ab.nl/wetten/0471_Wetboek_van_Burgerlijke_Rechtsvordering_Rv.htm geraadpleegd november 2011
3. www.ouderverstoting.nl/content/school-en-informatiebeleid-ouders.htm, geraadpleegd december 2011
4. www.frenckencollege.nl, hiervan geraadpleegd de schoolgids, december 2011

Bijlagen

In de bijlagen worden achtereenvolgens weergegeven:

1. De e-mail die de ouders hebben ontvangen om toestemming te vragen voor het enquêteren van hun kind.
2. De brieven en uitgewerkte enquêtes van:
 - 2.1 ouders
 - 2.2 mentoren
 - 2.3 leerlingen
 - 2.4 conrectoren

Bijlage 1: E-mail aan de ouders om toestemming te vragen voor het enquêteren van hun kind

Oosterhout, 8 maart 2012

Beste ouder,

Mijn naam is Sandra Botermans-Pelkmans en ik ben al enige jaren werkzaam als docente geschiedenis aan het MFC. Sinds vorig jaar vervul ik daar ook de functie van leerlingbegeleider. Dat houdt in dat ik leerlingen die (sociaal-emotionele) problemen ondervinden extra ondersteuning geef. Hiervoor volg ik momenteel een masteropleiding leerlingbegeleiding aan Hogeschool Fontys OSO, die ik dit jaar hoop af te ronden.

Als leerlingbegeleider voer ik regelmatig gesprekken met leerlingen die problemen ondervinden door de echtscheiding van hun ouders. Voor mijn afstuderen heb ik de begeleiding van deze leerlingen als onderzoeksonderwerp gekozen, met als onderzoeksvraag: hoe is op het MFC de begeleiding van kinderen die te maken hebben met echtscheiding en welke wensen hebben de verschillende betrokkenen (ouders, mentoren, leerlingen) hierbij? Ik wil hierbij kijken naar de begeleidingsbehoeften van deze leerlingen, zodat we daar in de toekomst als school mogelijk meer op kunnen inspelen en een betere begeleiding kunnen aanbieden. Bij mijn onderzoek wil ik verschillende groepen bevragen, zoals leerlingen, ouders, mentoren en directieleden. Het kan zijn dat ik u als ouder nog benader om een enquête in te vullen.

Bij mijn onderzoek richt ik me op de leerlingen in de onderbouw. Het is mogelijk dat uw zoon/dochter gevraagd wordt ook een enquête in te vullen. Mocht u dit bezwaarlijk vinden, dan kunt u dit aan mij doorgeven op mijn e-mailadres: s.botermans@frencken-college.nl. Ik wil u verzoeken dit dan voor 18 maart te doen. Een voorbeeld van de leerling-enquête is bijgevoegd.

De enquêtes worden anoniem ingevuld en verwerkt.

Ik hoop te mogen rekenen op uw medewerking.

Vriendelijke groet,

Sandra Botermans-Pelkmans

Bijlage 2: Brieven en uitwerking enquêtes

In deze bijlage worden de begeleidende brieven en alle gegevens van de enquêtes weergegeven. De antwoorden zijn in percentages weergegeven. Bij sommige vragen waren meerdere antwoorden mogelijk, waardoor het percentage soms meer dan 100% is. Bij de open vragen en de toelichting op de vragen heb ik de antwoorden gecategoriseerd.

2.1 Ouders

Beste ouder,

Vorige week heb ik een groot aantal ouders benaderd met de vraag of ik hun zoon/dochter mocht enquêteren voor mijn afstudeeronderzoek. Daarin heb ik tevens vermeld dat ik u als ouder misschien ook nog zou benaderen voor het invullen van een enquête. Voor alle duidelijkheid zal ik nog even kort uitleggen wie ik ben, wat ik met het onderzoek wil bereiken en hoe ik uw hulp als ouder daarbij nodig heb.

Mijn naam is Sandra Botermans-Pelkmans en ik ben al enige jaren werkzaam als docente geschiedenis aan het MFC. Sinds vorig jaar vervul ik daar ook de functie van leerlingbegeleider. Dat houdt in dat ik leerlingen die (sociaal-emotionele) problemen ondervinden extra ondersteuning geef. Hiervoor volg ik momenteel een masteropleiding leerlingbegeleiding aan Hogeschool Fontys OSO, die ik dit jaar hoop af te ronden.

Voor mijn afstuderen doe ik onderzoek naar de begeleidingsbehoeften van leerlingen met gescheiden ouders, met als onderzoeksvraag: hoe is op het MFC de begeleiding van kinderen die te maken hebben met echtscheiding en welke wensen hebben de verschillende betrokkenen (ouders, mentoren, leerlingen) hierbij? Bij mijn onderzoek wil ik verschillende groepen bevragen, zoals leerlingen, ouders, mentoren en directie.

Alhoewel ik me ervan bewust ben dat dit onderwerp voor sommigen onder u gevoelig kan liggen, zou ik u willen vragen de enquête in te vullen. Door op de link onderaan de pagina te klikken, komt u bij de vragen terecht. Ook als u gehuwd bent wil ik graag uw mening over de begeleiding op school horen, omdat uw zoon/dochter op school ook te maken heeft met medeleerlingen die gescheiden ouders hebben. Het uiteindelijke doel is om zicht te krijgen op de begeleidingsbehoeften van leerlingen die te maken hebben met echtscheiding, waardoor we als school waar mogelijk in de toekomst betere begeleiding kunnen aanbieden.

De gegevens van de enquête worden anoniem verwerkt en alleen gebruikt voor mijn onderzoek. Graag zou ik uiterlijk 26 maart de enquêtes terug hebben.

Ik hoop op uw medewerking.

Vriendelijke groet,

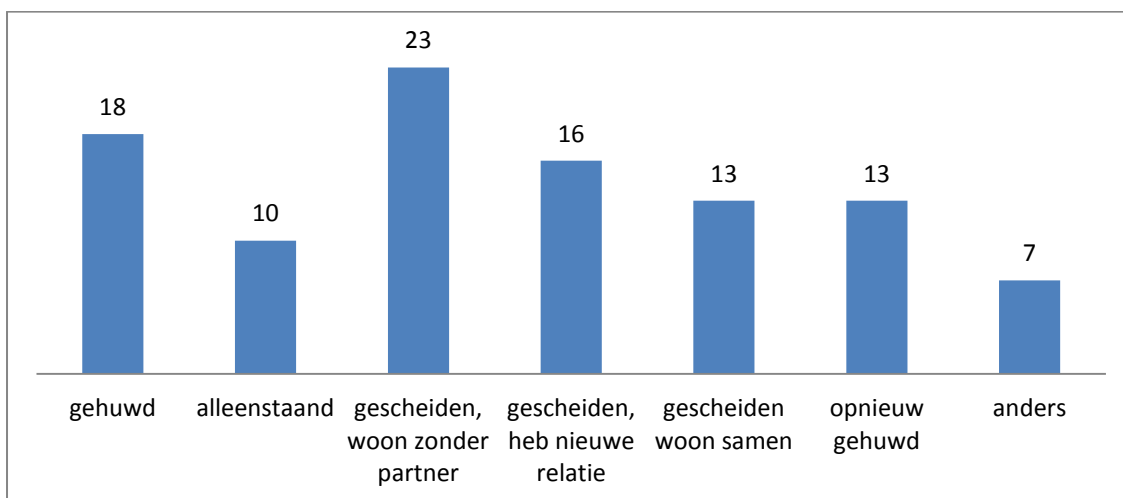
Sandra Botermans-Pelkmans

Klink op onderstaande link om naar de enquêtevragen te gaan:

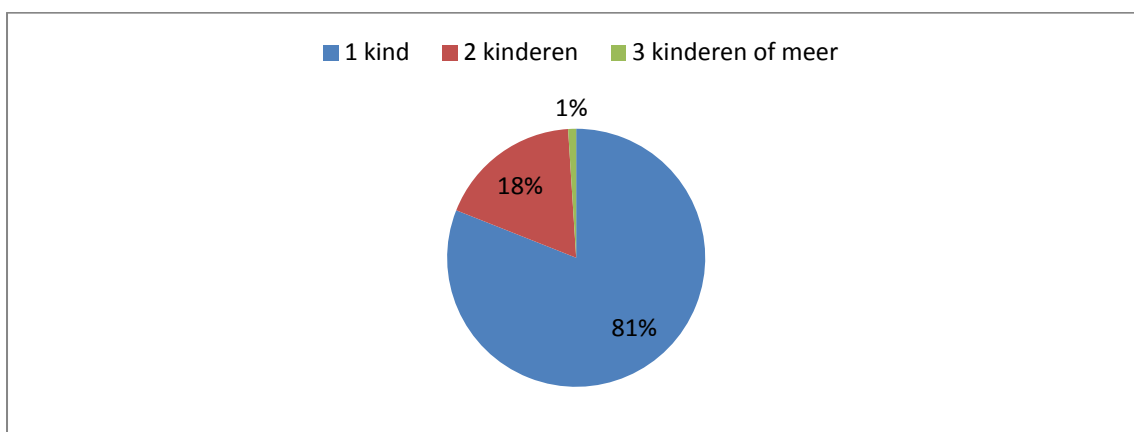
<https://docs.google.com/spreadsheet/viewform?formkey=dDlNMDJGTnpMMDl2SGkxdmgzMFIFX0E6MQ>

Uitwerking enquête ouders

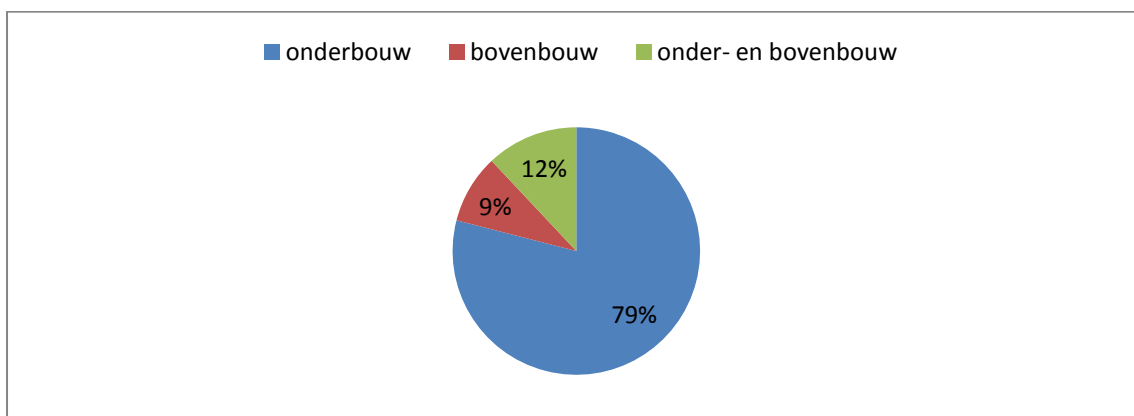
1. Hoe is momenteel uw thuissituatie?

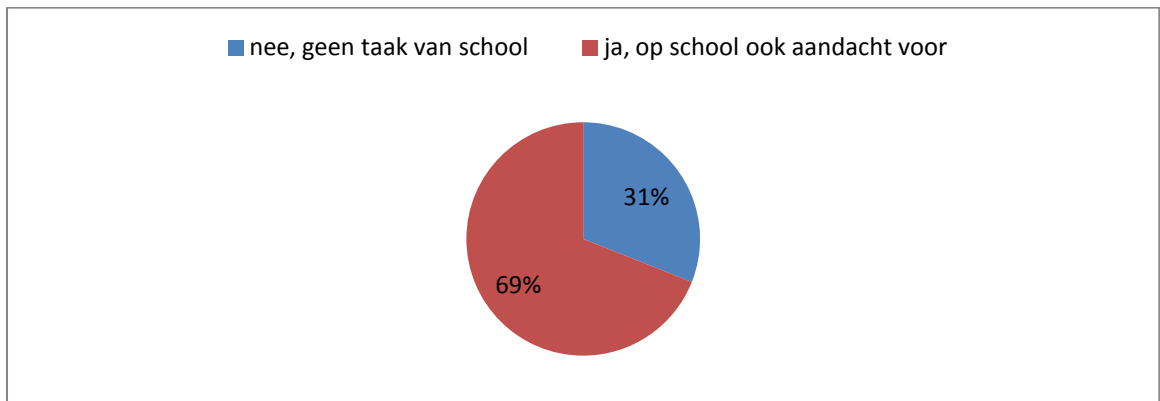
2. Hoeveel kinderen heeft u op het MFC zitten?

3. Mijn kinderen zitten in

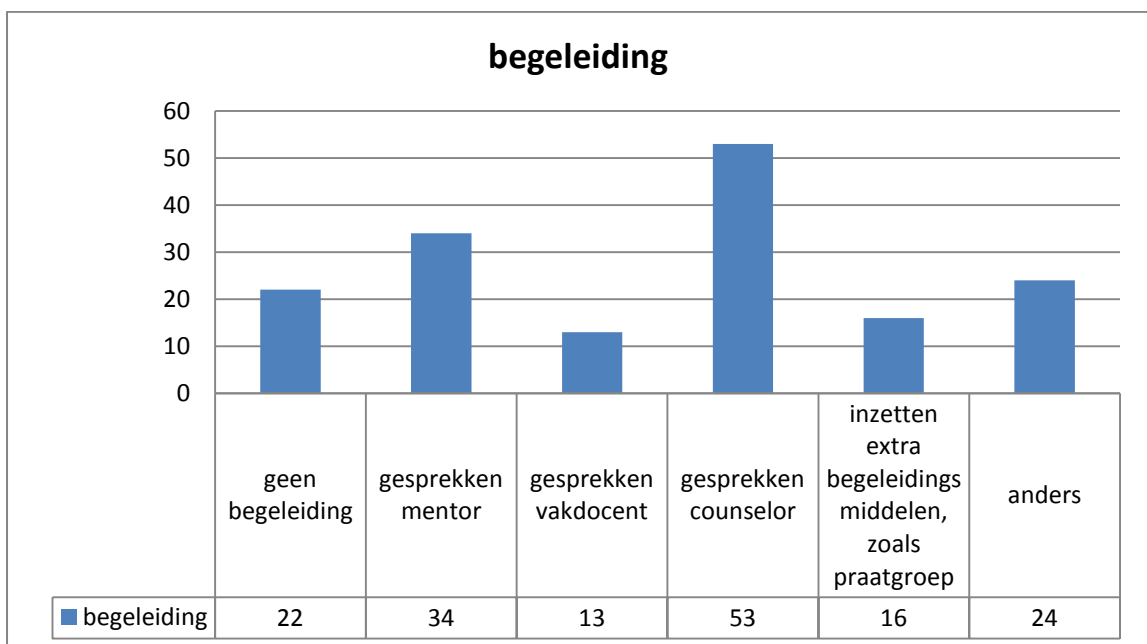
4. Vindt u dat er op het MFC begeleiding moet zijn voor kinderen van gescheiden ouders?

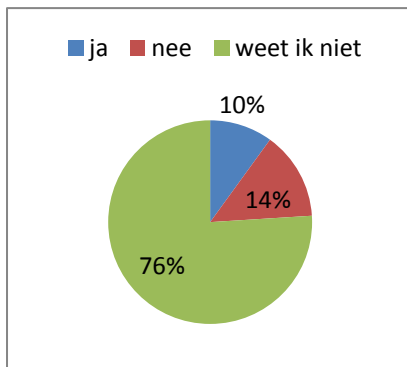
Ja, omdat:

- scheiding kan invloed hebben op leerprestaties, gedrag en welbevinden
- het is prettig voor het kind om met een onafhankelijk persoon te kunnen praten.
- thuis durven ze misschien niet alles te vertellen uit bezorgdheid voor één van de ouders
- kind voelt zich op school veilig

5. Hoe zou volgens u die begeleiding van kinderen met gescheiden ouders eruit kunnen zien? (meerdere antwoorden mogelijk)

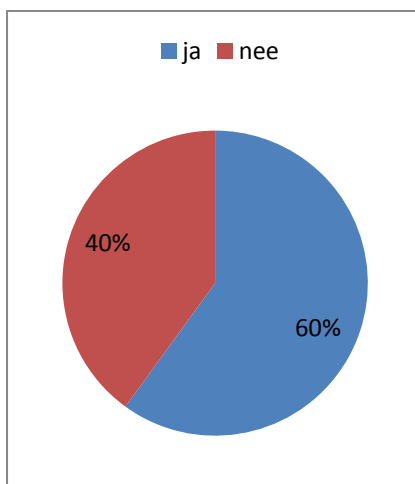

6. Vindt u dat er momenteel op school een goede begeleiding is van kinderen met gescheiden ouders?

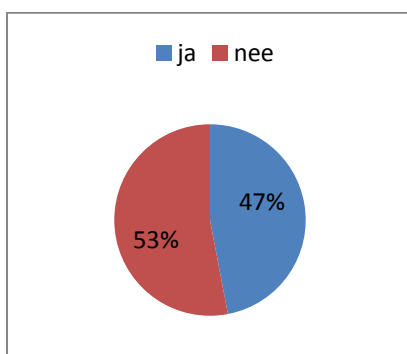
Ja, omdat	- de mentor heeft aandacht voor mijn kind - er is begrip en mogelijkheid tot aparte oudergesprekken - er wordt op ingesprongen met maatschappelijk werk
Nee, ik mis	- betrokkenheid - goede overdracht van ene mentor naar andere - er wordt niets aan gedaan - gedragsverandering wordt niet doorgegeven aan ouders

7. Vindt u dat andere samenlevingsvormen in het algemeen in de mentorles besproken moeten worden?

Ja, omdat	- kinderen meer begrip en inzicht geven - maatschappij is ook divers - meer acceptatie van anderen - komt steeds vaker voor - hoort bij algemene ontwikkeling - "gebeurt dat dan nog niet!"
Nee, omdat	- kan beter individueel gedaan worden - geen uitzonderingspositie creëren - dit is verantwoordelijkheid van de ouders - niet ieder kind vindt het leuk er over te praten - niet moeten, alleen als er een aanleiding voor is. - hoort meer bij levensbeschouwing

8. Vindt u dat er op school voldoende rekening wordt gehouden met de thuissituatie van de kinderen?

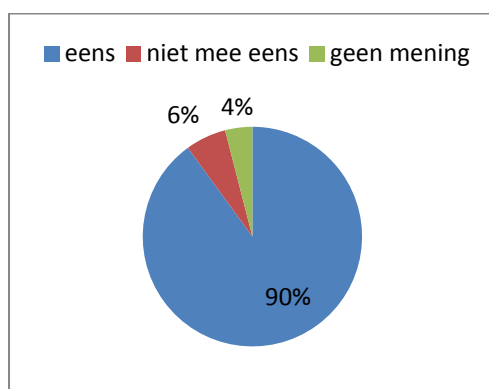

Ja dat merk ik aan:	- er wordt rekening met mijn kind gehouden als hij bijvoorbeeld zijn werk niet in orde heeft - mentoren vragen altijd naar de thuissituatie/ mentoren voeren hier gesprekken over - de verhalen van mijn kind - mijn dochter is niet overgeplaatst vanwege de thuissituatie - wij krijgen aparte informatie/oudergesprekken. Moeten hier wel zelf om vragen
---------------------	---

9. In welke vorm kan school er rekening mee houden?

- persoonlijke aandacht, begrip (bijvoorbeeld als spullen niet in orde zijn, herkansing)
- gesprekken
- signaleren van veranderingen in gedrag of leerprestaties en dit bespreken met ouders
- kind laten voelen dat hij bij iemand terecht kan, kind serieus nemen
- goede overdracht naar volgende mentor. Goede melding in leerling-dossier.
- op de achtergrond, alleen als het “mis” gaat.

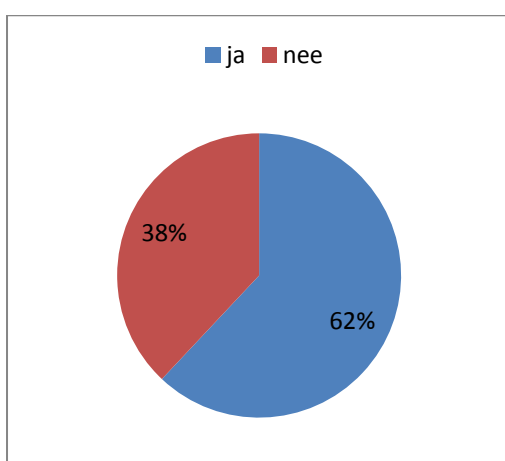
10. Wat is uw mening over de volgende stelling: ouders zijn er zelf verantwoordelijk voor dat school op de hoogte is van de (veranderde) thuissituatie van het kind.

Niet mee eens, omdat:

- deze ouders hebben vaak geen contact met school
- als school eenmaal geïnformeerd is moeten ze zelf goed door communiceren
- takenpakket van de docent mag niet overbelast worden

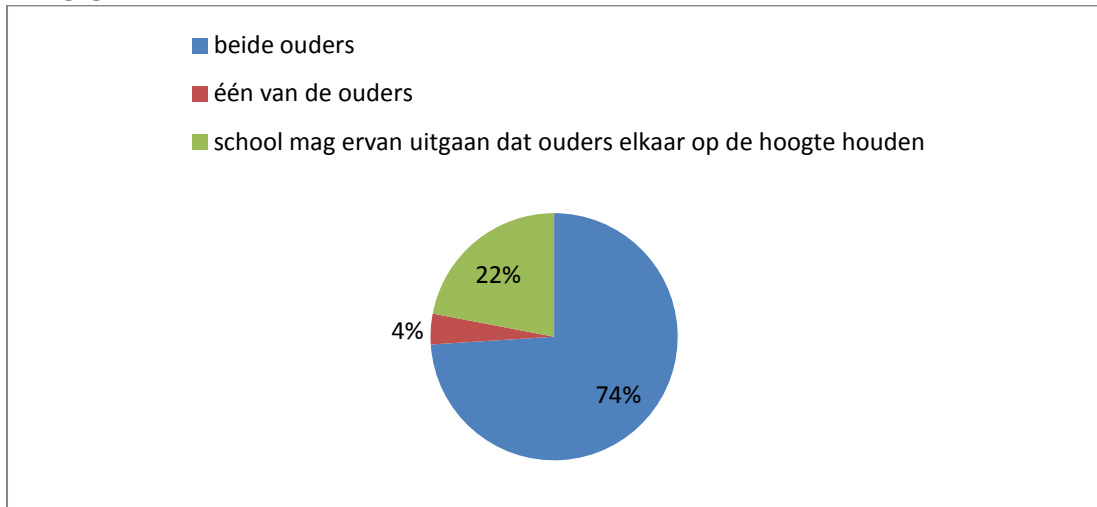
11. Zou u ieder jaar aan het begin van het schooljaar een formulier willen invullen om tussentijdse veranderingen in de thuissituatie door te geven?

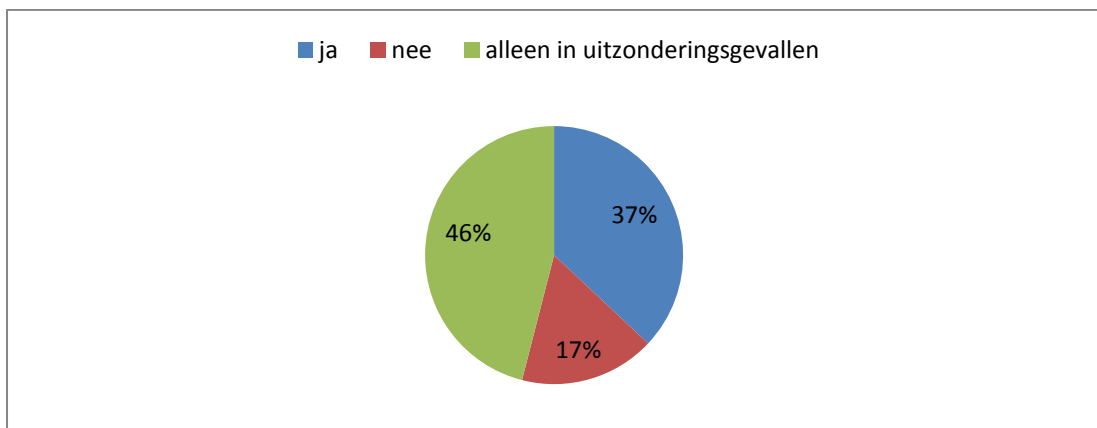
Nee, omdat:

- administratieve rompslomp, alleen doorgeven als er iets verandert
- is eigen verantwoording van de ouders dit door te geven als het nodig is.
- tussentijdse veranderingen doorgeven aan mentor

12. Welke handelswijze van school vindt u wenselijk als het gaat om de informatieverstrekking over de ontwikkeling van het kind? De informatie wordt doorgegeven aan:

13. Vindt u dat er voor gescheiden ouders een mogelijkheid moet zijn om aparte oudergesprekken te voeren bij ouderavonden?

14. Heeft u nog algemene suggesties voor wat betreft de wijze waarop op school wordt omgegaan met leerlingen die te maken hebben met gescheiden ouders?

- informatievoorziening moet standaard naar beide ouders. Zou graag meer betrokken worden bij school. Ontvang nooit een uitnodiging o.i.d.
- ga er nooit vanuit dat er een vader en een moeder is
- let op individuele behoeften.
- blijf laagdrempelig naar de kinderen toe, veiligheid bieden
- maak er niet te veel een probleem van
- verantwoordelijkheid blijft bij ouders liggen
- houd ouders op de hoogte als er gesproken wordt met het kind of op een andere manier aandacht is
- zodra een kind op school komt standaard vragen naar thuissituatie en hoe de communicatie verloopt
- alert blijven

2.2 Mentoren

Beste mentor,

Zoals je misschien weet, ben ik momenteel bezig met een masteropleiding voor leerlingbegeleider aan Hogeschool Fontys OSO. Deze opleiding ga ik afronden met een onderzoek, waarbij ik me richt op de begeleiding van leerlingen met gescheiden ouders. Een aanzienlijk deel van onze leerling-populatie behoort tot deze groep en als leerlingbegeleider voer ik vaak gesprekken met deze leerlingen, wanneer zij in hun functioneren op school belemmerd worden door de thuissituatie. Ook als mentor heb je zelf misschien al eens met deze problematiek te maken gehad, bijvoorbeeld doordat leerlingen met hun probleem bij jou komen of dat het contact met ouders anders verloopt.

Mijn onderzoeksvraag is: hoe is op het MFC de begeleiding van kinderen die te maken hebben met echtscheiding en welke wensen hebben de verschillende betrokkenen (ouders, mentoren, leerlingen) hierbij?

Hierbij wil ik kijken naar de begeleidingsbehoeften van de leerlingen en de ondersteuning van de mentoren. Om hierop een goed antwoord te kunnen krijgen, richt ik me bij dit onderzoek op verschillende groepen: leerlingen, mentoren, ouders en directieleden. Uiteindelijk wil ik zo in beeld krijgen hoe we, als school, deze leerlingengroep het best kunnen ondersteunen.

Voor het onderzoek is de hulp van jou als mentor essentieel. Ik zou je dan ook 2 dingen willen vragen:

- Wil je door de leerlingen met gescheiden ouders uit je mentorklas de bijgevoegde leerling-enquêtes laten invullen? Natuurlijk is enige discretie hierbij belangrijk. Misschien is er een mogelijkheid om de leerlingen buiten de les de enquête te laten invullen.
- Wil je zelf de enquête voor de mentor invullen? Voor het onderzoek is jouw ervaring als mentor erg belangrijk.

De antwoorden worden anoniem verwerkt en enkel voor mijn onderzoek gebruikt.

Graag wil ik de enquêtes uiterlijk 26 maart terug hebben.

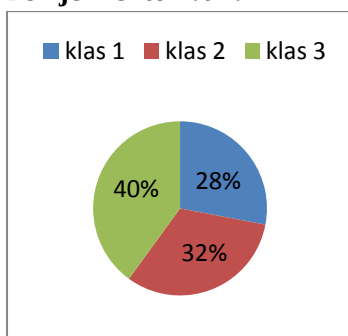
Alvast bedankt.

Groetjes,

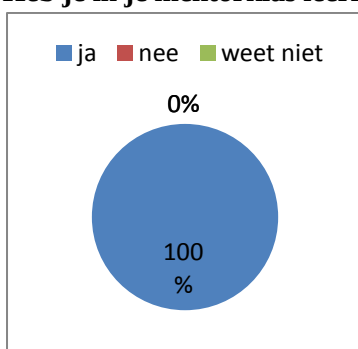
Sandra Botermans-Pelkmans

Uitwerking enquêtes mentoren

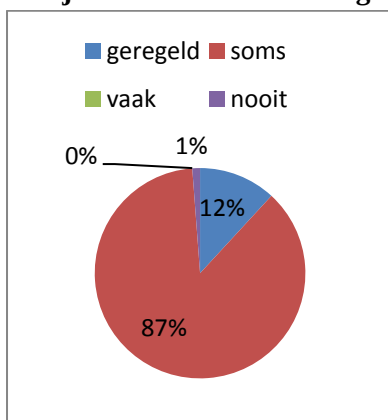
1. Ben je mentor van:

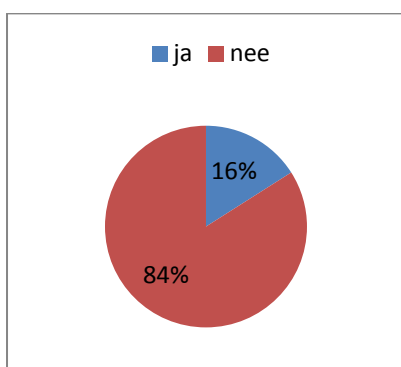
2. Heb je in je mentorklas leerlingen waarvan de ouders zijn gescheiden?

3. Heb je daar met deze leerling wel eens over gesproken?

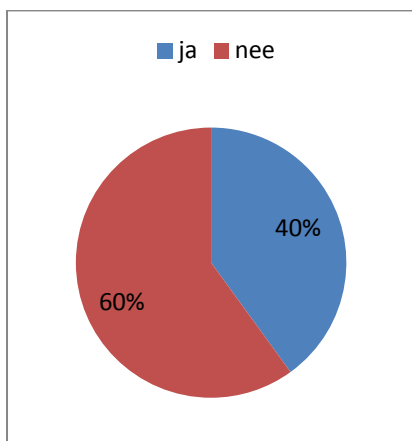

4. Vind je dat moeilijk?

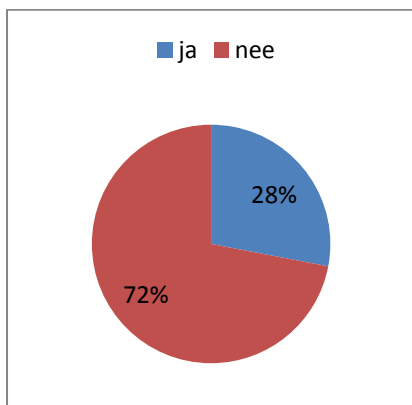
ja	- ik weet niet hoe ik dat moet aanpakken - als er sprake is van een moeilijke scheiding - ik weet niet hoe gevoelig het ligt
nee	- hoort bij mijn taak - leerlingen hebben er vaak zelf ook geen problemen mee - ben zelf ook gescheiden - het kan de studie beïnvloeden

5. Vind je het belangrijk dat verschillende samenlevingsvormen, waaronder gescheiden ouders, klassikaal besproken worden, bijvoorbeeld in het mentoruur?

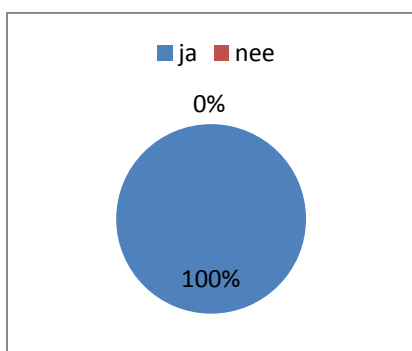
Ja	- kan zorgen voor meer begrip - er zijn steeds meer samenlevingsvormen - kan inzicht geven in problemen
nee	- is privé - geen mentortaak - leerling kan dit één op één bespreken

6. Bespreek je de situatie van een specifieke leerling wel eens in de klas?

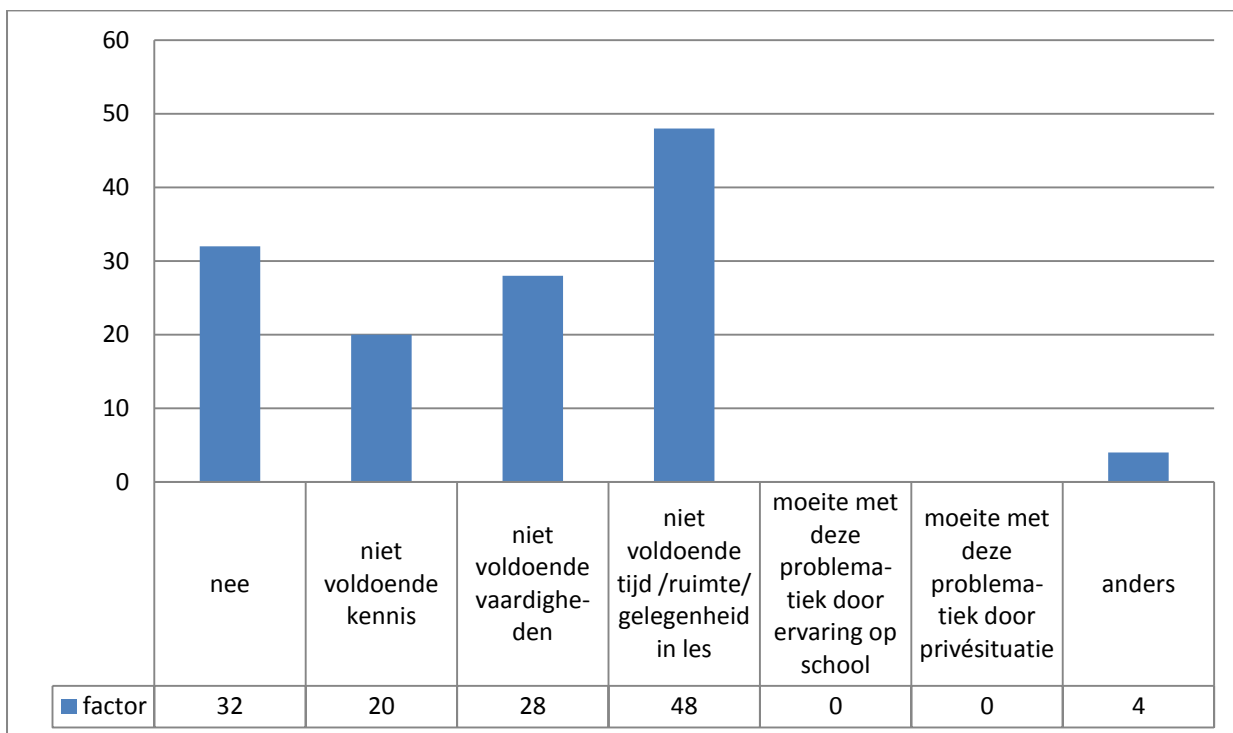
ja	- het kan begrip kweken - wel bij ziekte/overlijden, niet bij echtscheiding
nee	- het is privé - alleen als de leerling het wil - is nog niet nodig geweest

7. Vind je het belangrijk om een kind dat te maken heeft met echtscheiding op school extra ondersteuning te bieden?

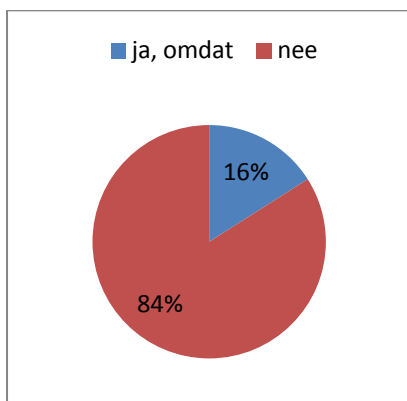

ja	- prestaties en welbevinden kunnen veranderen - het heeft invloed op het kind, veel impact - sommige leerlingen hebben hier behoefte aan - we kunnen er dan rekening mee houden
nee	-----

8. Zijn er factoren die je belemmeren om een kind dat te maken heeft met echtscheiding te begeleiden? Zo ja, welke? (meerdere antwoorden mogelijk)

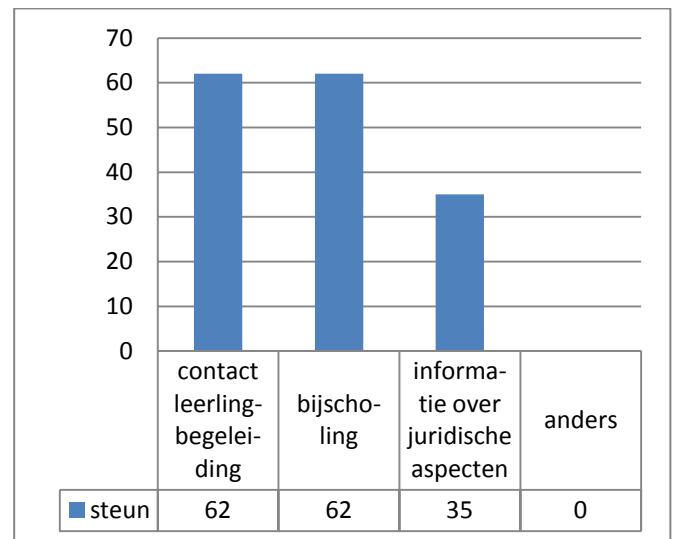
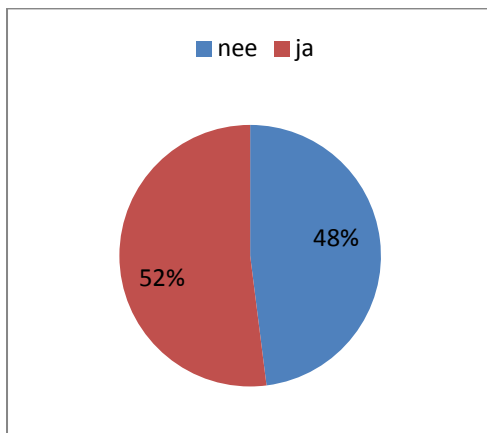

9. Heb je wel eens leerlingen met echtscheidingsproblemen doorverwezen naar de leerlingbegeleiding?

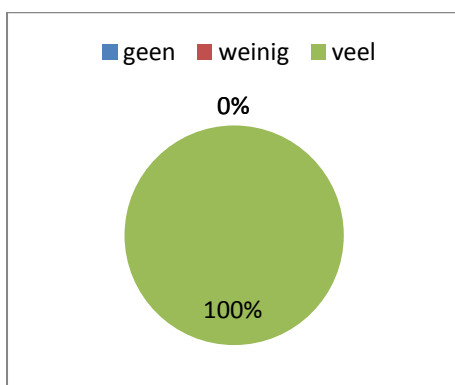

Ja, omdat	- het probleem was te complex (vechtscheiding) - behoefte aan onafhankelijke hulp
-----------	--

**10. Zou je extra ondersteuning willen bij de begeleiding van echtscheidingskinderen?
Zo ja, op welke manier? (meerdere antwoorden mogelijk)**

11. Kies de omschrijving die het best bij je past. Ik ben van mening dat de thuissituatie geen/weinig/veel invloed heeft op de schoolresultaten en het welbevinden van het kind.

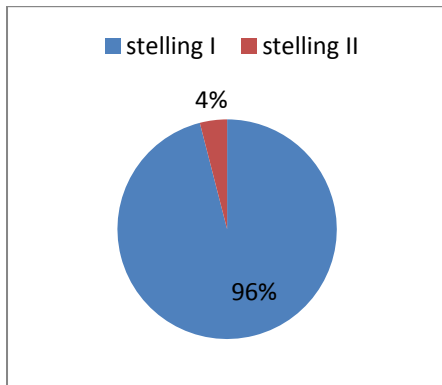

Veel,
omdat

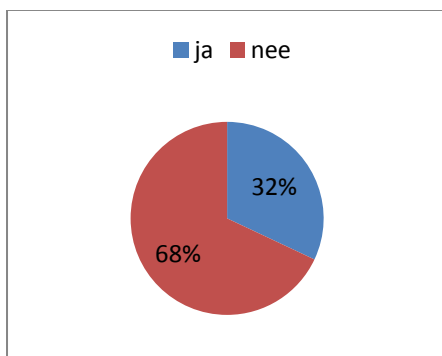
- thuis vormt de basis, moet stabiel zijn
- voor kind is het moeilijk thuis en school te scheiden
- goede thuissituatie zorgt voor betere leeromgeving
- het probleem kan tijdens studie in gedachte zijn.

12. In welke stelling kun jij je het best vinden? Ik ben van mening:

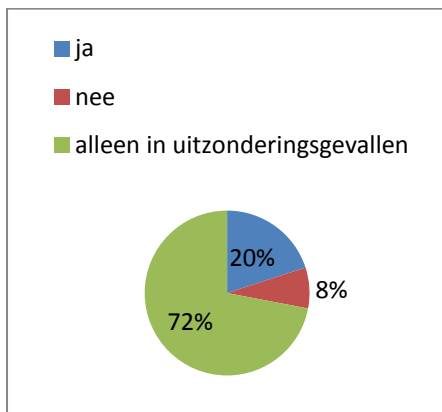
- I. Dat docenten het kind moeten ondersteunen bij een (tijdelijke) achteruitgang in leerprestaties van leerlingen die zich in echtscheidingssituaties bevinden.
- II. Dat leerlingen die zich in een echtscheidingssituatie bevinden hetzelfde moeten presteren als leerlingen die daar niet mee te maken hebben.

13. Vind je dat de informatie over de thuissituatie van je mentorleerlingen makkelijk kunt terugvinden in het leerlingvolgsysteem?

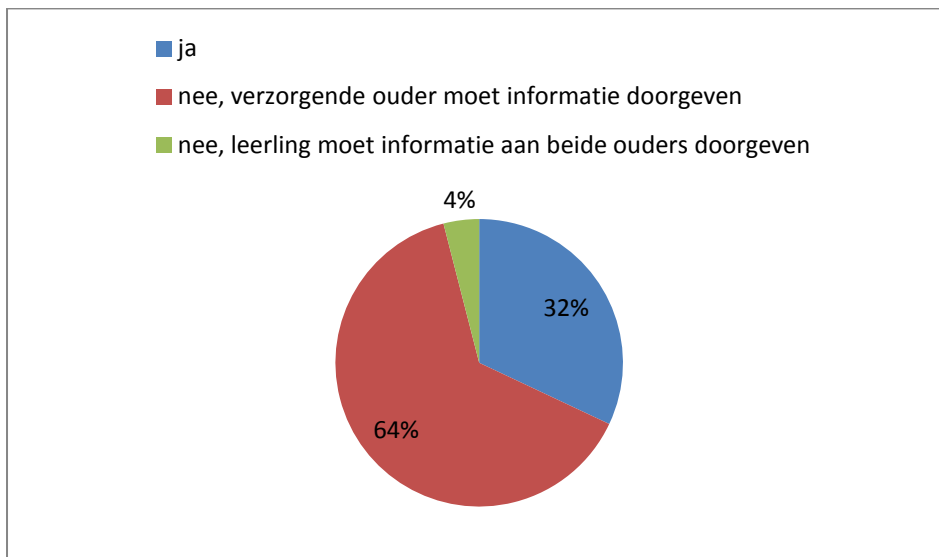
14. Vind je dat gescheiden ouders aparte gesprekstijd mogen krijgen bij een ouderavond?

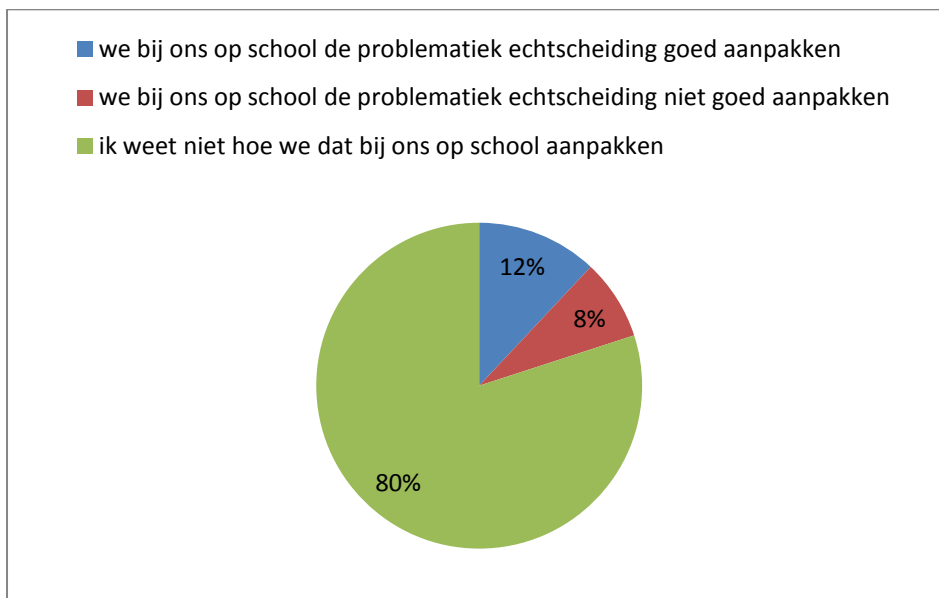
Alleen in uitzonderingsgevallen, omdat

- kost te veel tijd
- het kind moet centraal staan, voor het belang van het kind
- ouders soms niet met elkaar (kunnen) communiceren

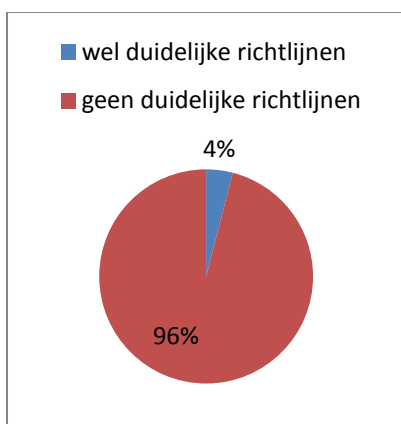
15. Ben je het er mee eens dat je alle informatie betreffende de leerling aan beide ouders moet doorgeven?

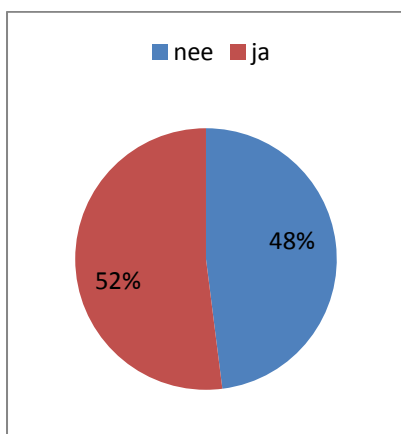
16. Kies de omschrijving die het best bij je past. Ik vind dat

17. Ik krijg op school wel/geen duidelijke richtlijnen over de benadering van ouders en leerlingen in geval van echtscheiding.

18. Heb je nog suggesties hoe we op school de omgang met ouders en leerlingen in het geval van echtscheiding kunnen verbeteren?

Suggesties:

- betere administratie van de thuissituatie
- eenduidige richtlijnen/handreiking voor mentoren bieden, protocol
- goede communicatie met ouders
- bijscholing aanbieden/studiedag
- meer maatwerk

2.3 Leerlingen

Beste leerling,

Mijn naam is Sandra Botermans-Pelkmans en ik ben als docent geschiedenis werkzaam op hetMFC. Daarnaast heb ik hier ook de functie van leerlingbegeleider. Dit houdt in dat ik leerlingen begeleid die op de een of andere manier tegen problemen aanlopen. Daarvoor volg ik momenteel de masteropleiding leerlingbegeleider op Fontys OSO. Deze opleiding ben ik aan het afronden met een onderzoek, waarbij ik jouw hulp nodig heb.

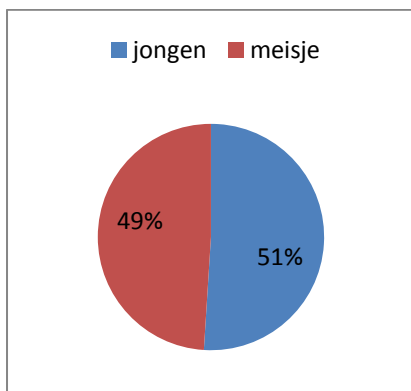
Met mijn onderzoek wil ik een beeld krijgen van de problemen die leerlingen kunnen tegenkomen als hun ouders gaan scheiden of gescheiden zijn. Daarbij wil ik vooral kijken of er behoefte is aan extra begeleiding op school en de manier waarop die begeleiding mogelijk gegeven kan worden. Je zou mij, maar ook andere leerlingen die mogelijk in dezelfde situatie komen, er erg mee helpen als je bijgevoegde vragenlijst in zou willen vullen. Dat mag anoniem gebeuren.

Alvast bedankt voor je hulp.

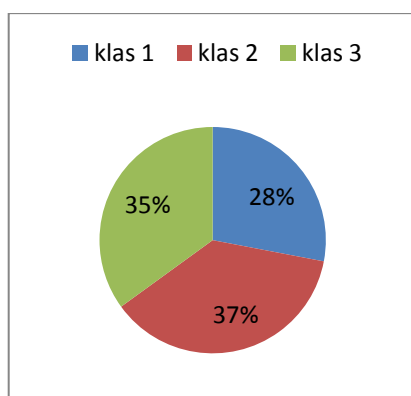
Sandra Botermans-Pelkmans

Uitwerking enquêtes leerlingen

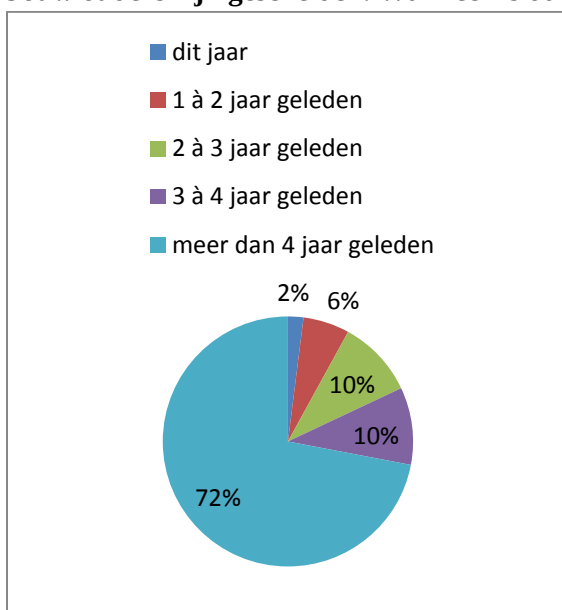
1. Ik ben een

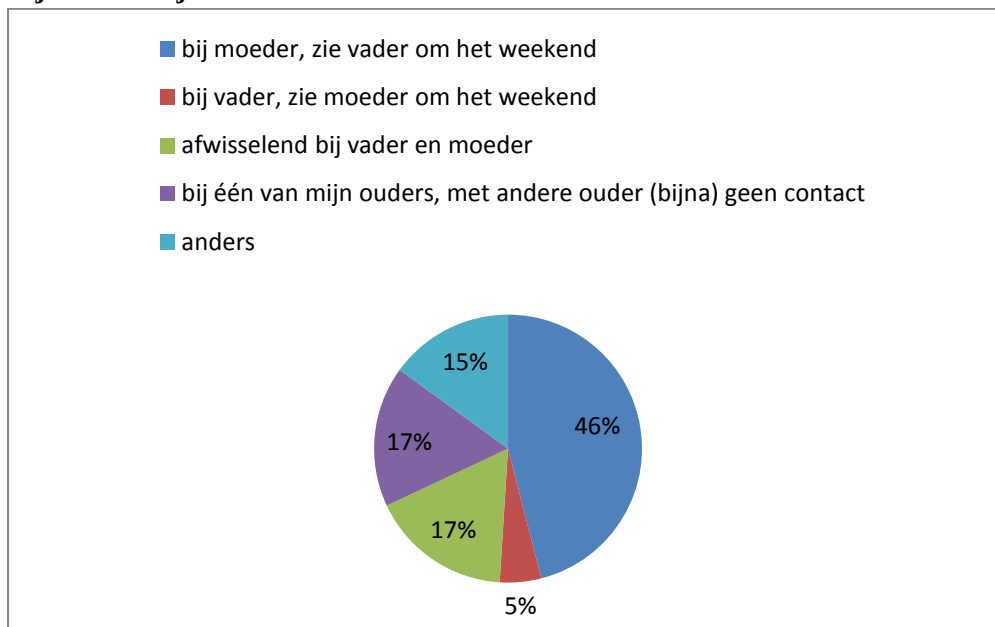
2. Ik zit in klas

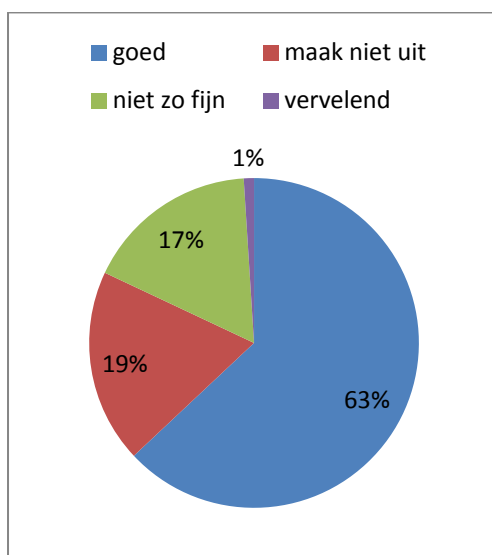
3. Jouw ouders zijn gescheiden. Wanneer is dat gebeurd?

4. Bij wie woon je nu?

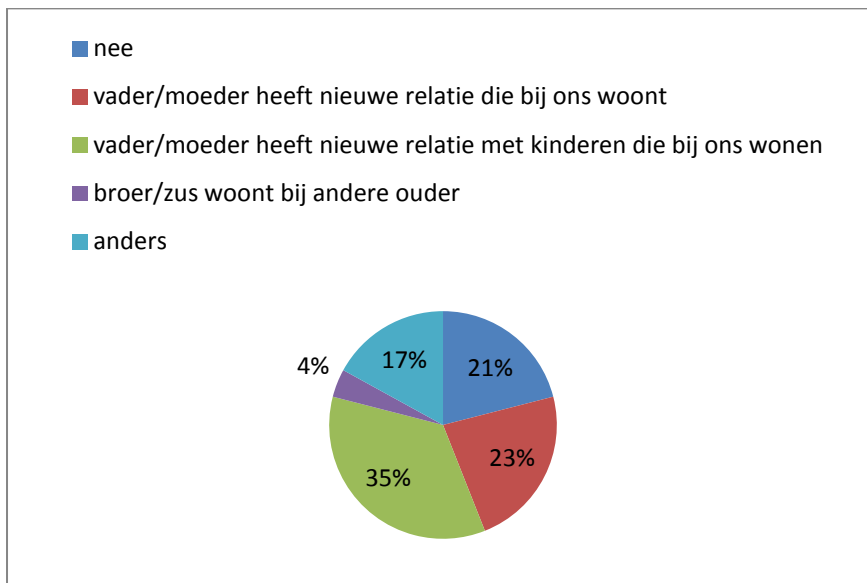

5. Hoe is deze woonsituatie voor jou?

	toelichting
Goed/maakt niet uit	- ik ben er aan gewend - het is bij allebei leuk - ik zie ze evenveel - geen ruzie meer - mijn ouders gaan normaal met elkaar om
niet zo fijn/vervelend	- ik wil bij beide ouders zijn - ik mis vader/moeder - ik moet steeds mijn spullen verhuizen - ik mag mijn vader niet na alles wat hij gedaan heeft - ik heb ruzie met mijn stiefvader

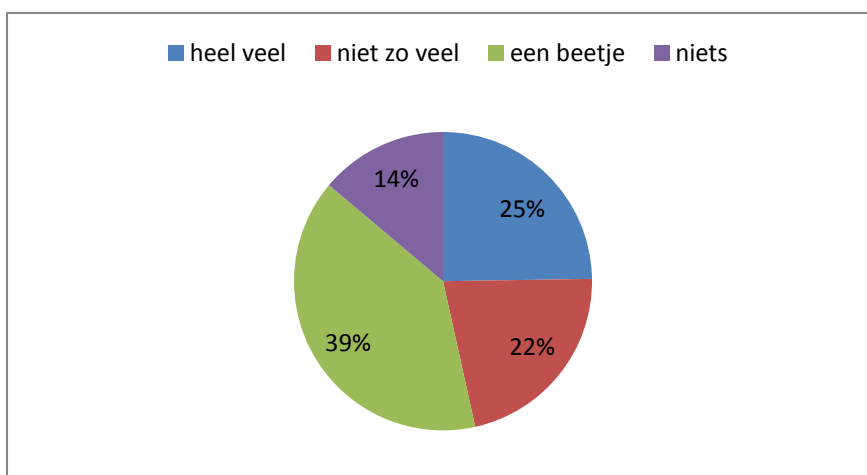
6. Is er, behalve dat je vader of moeder ergens anders woont, nog meer in jullie gezinssamenstelling veranderd?

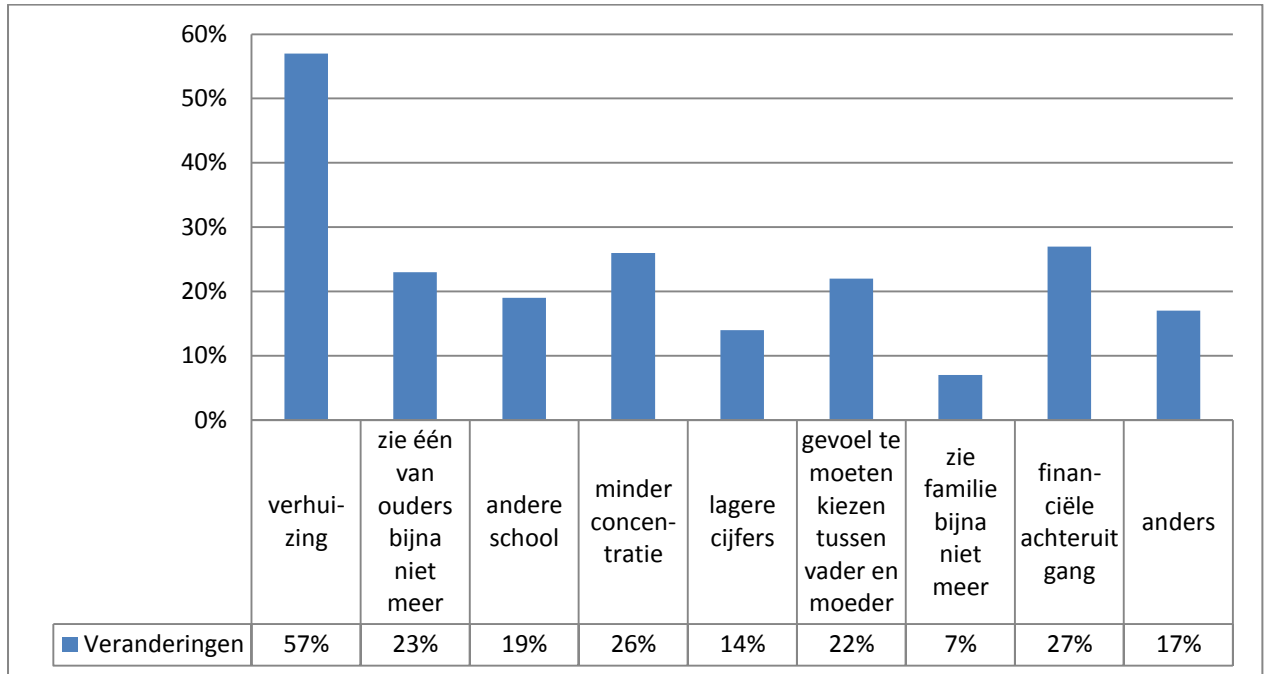
Anders:

- stiefbroertje/-zusje
- nieuwe relatie met kinderen die om het weekend bij ons wonen
- zussen in het weekend bij vader
- zie broertje om het weekend

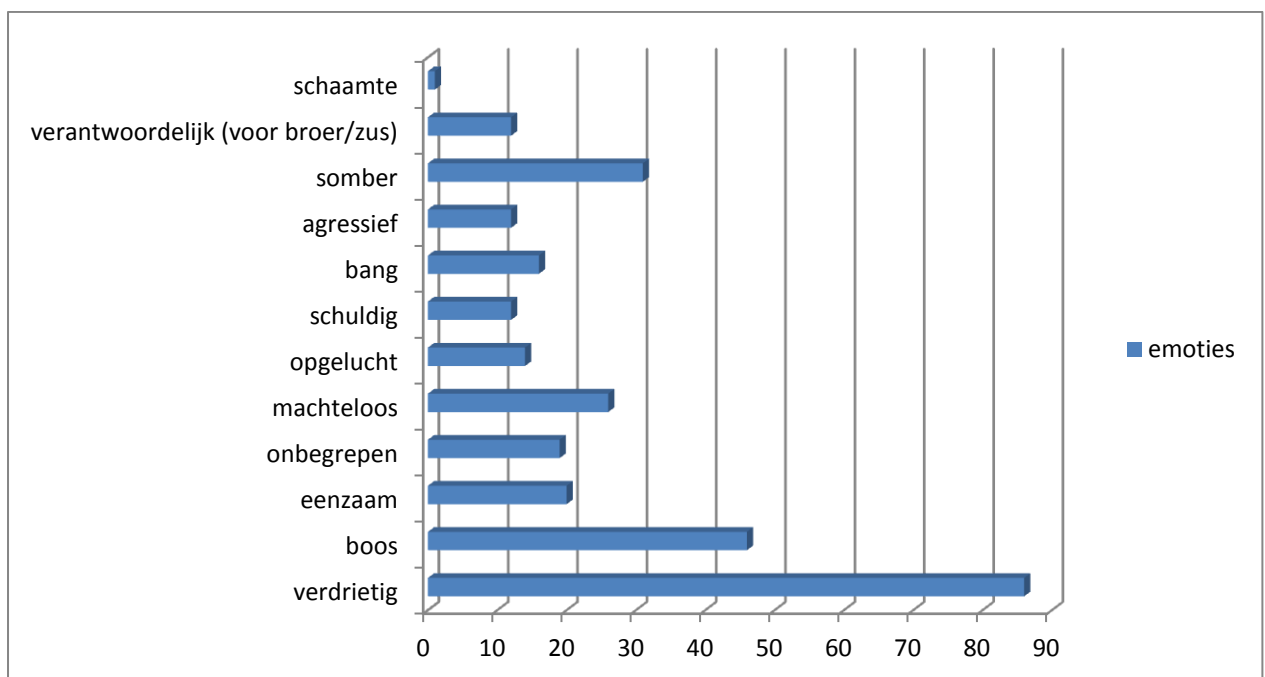
7. Is er door de scheiding voor jou heel veel/ niet zo veel/ een beetje/ niets veranderd?

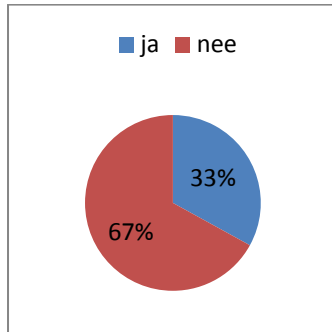
8. Wat veranderde er verder voor jou door de scheiding? (meerdere antwoorden mogelijk)

9. Wat voor emoties had je toen je ouders gingen scheiden? (meerdere antwoorden mogelijk)

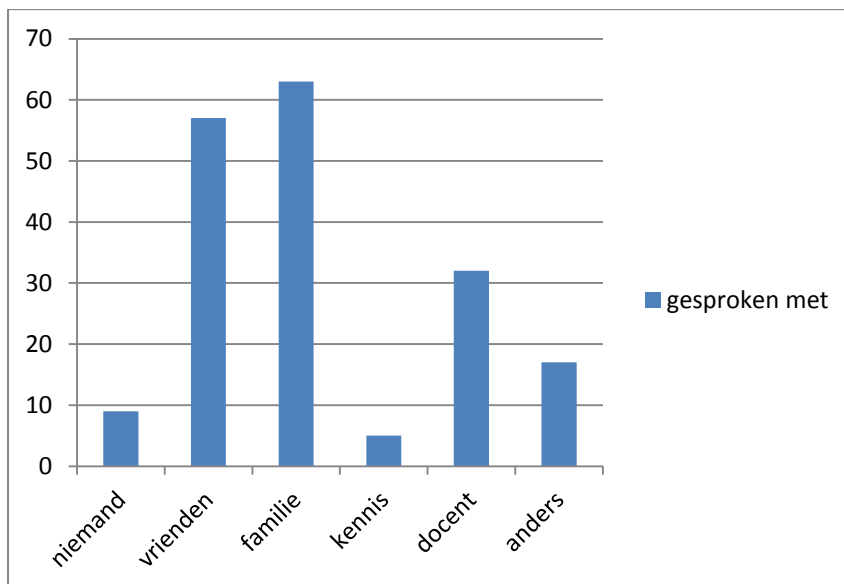

10. Had je er behoefte aan met anderen over de scheiding te praten?

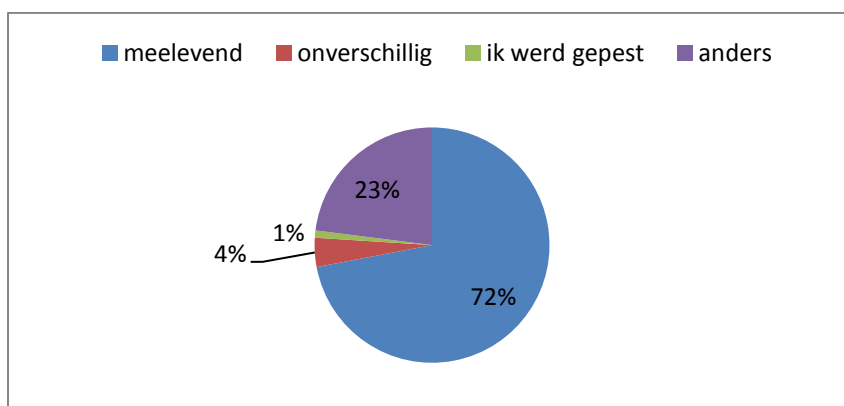

Ja, omdat	- ik zat er erg mee - ik wilde mijn gevoelens delen - het lucht op
Nee, omdat	- het is al lang geleden/ ik weet het niet meer - ik was nog erg jong - ik wilde niet dat iedereen het wist - ik praat er niet graag over

11. Met wie heb je over de echtscheiding gesproken? (meerder antwoorden mogelijk)

12. Hoe reageerden anderen op de echtscheiding?

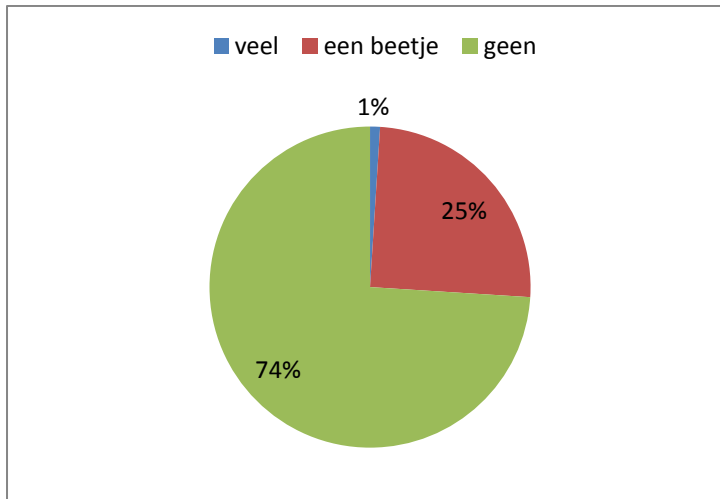
Anders:

- weet ik niet meer
- begripvol
- normaal
- ze vinden het raar

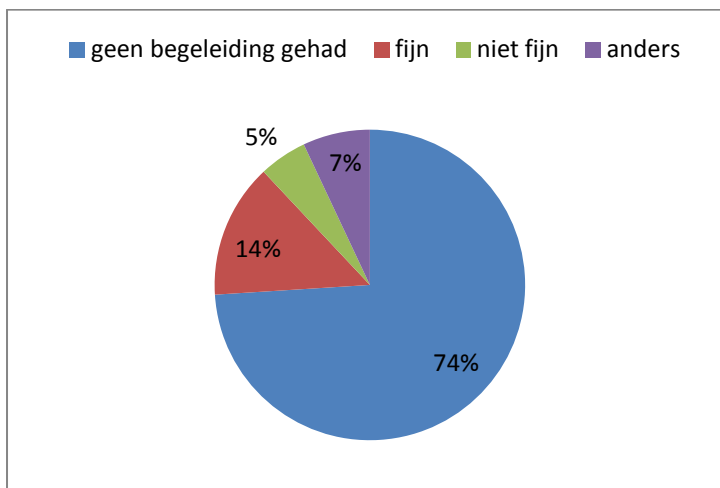
13. Hoe had je gewild dat ze zouden reageren?

- zoals ze nu deden
- dat ze er voor me waren/helpen
- dat ze me gerust stellen
- als ze me maar niet zielig gaan vinden
- weet ik niet

14. Heb je begeleiding gehad op school?

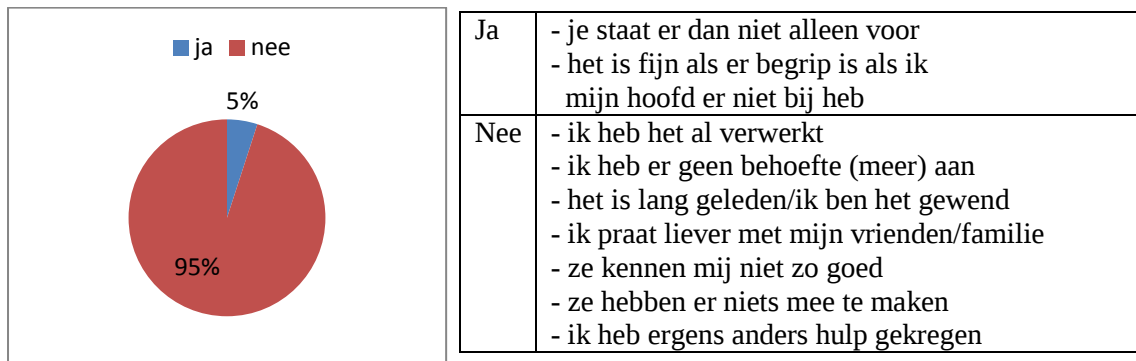

15. Hoe vond je die begeleiding op school?

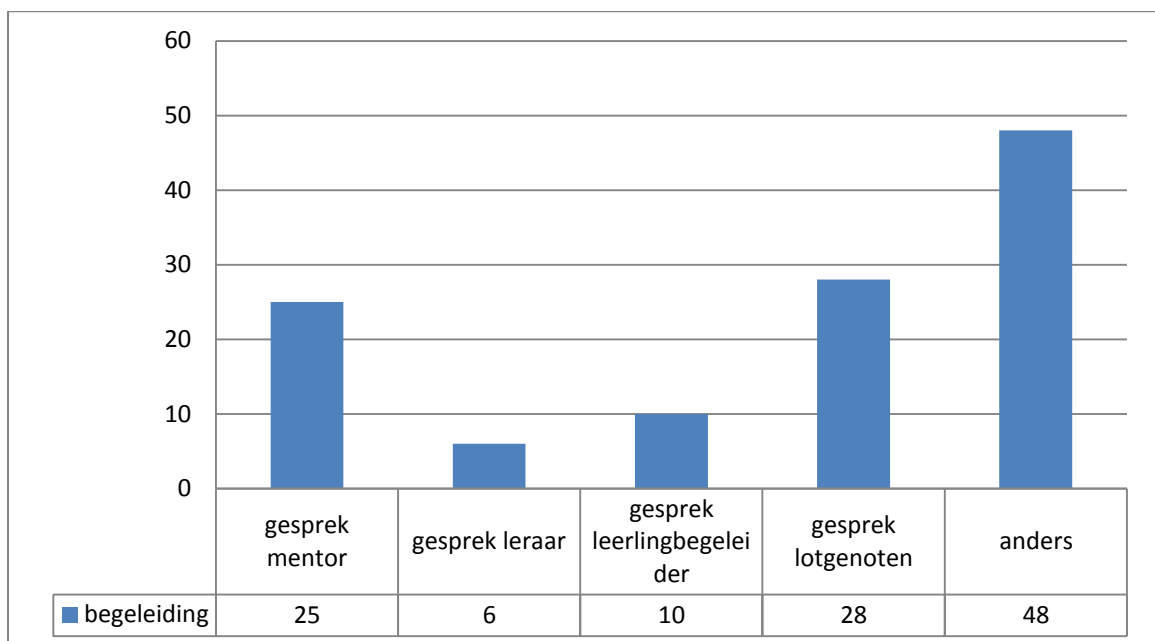

Fijn	- ik kon er over praten - ik kon er beter mee omgaan - ik durfde het zelf niet te vertellen in de klas - ik had het gevoel dat jullie voor mij klaarstaan
Niet fijn	- ik heb er niet veel aan gehad - iedereen had medelijden
Anders	- had er liever met vrienden over gepraat

16. Zou je graag op school begeleid zijn/worden bij het verwerken van je scheiding?

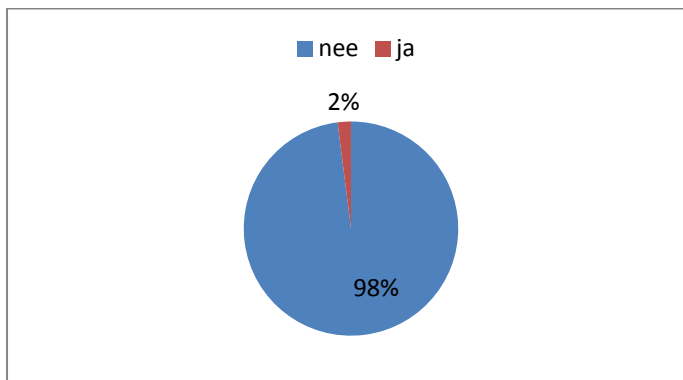

17. Hoe zou die begeleiding eruit kunnen zien? (meerdere antwoorden mogelijk)

Anders:
- wil geen begeleiding
- weet niet

18. Heb je iets gemist in de begeleiding op school?

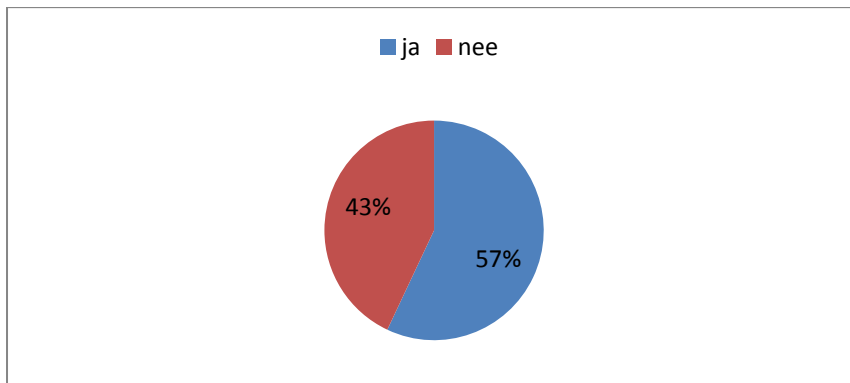

Ja, namelijk:
-ik heb geen begeleiding gehad

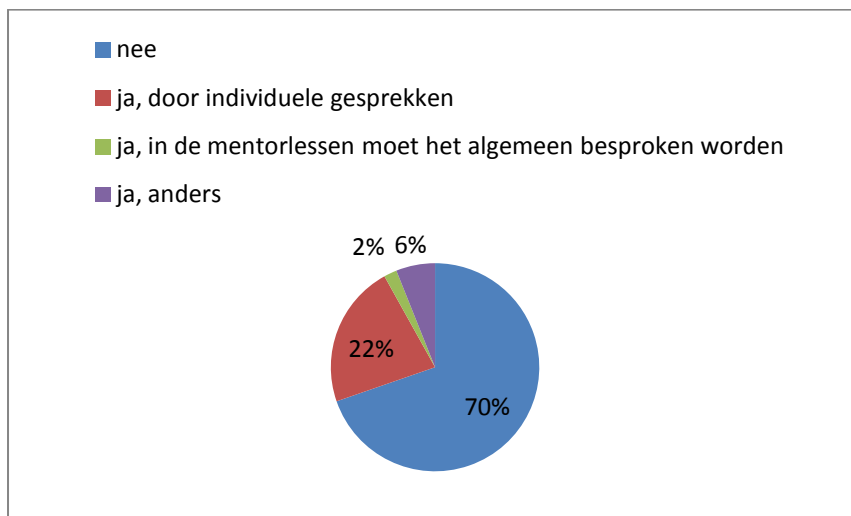
19. Wat heeft jou, op school, geholpen bij het verwerken van de scheiding?

- gesprek met mentor
- gesprek met counselor
- vrienden
- gesprek met leraar
- belangstelling van anderen
- weet ik niet meer, lang geleden
- ik zat nog niet op school, ik was nog jong
- niets

20. Vind je dat je school rekening houdt met je thuissituatie?

21. Vind je dat er op school meer aandacht moet zijn voor echtscheiding?

Anders, namelijk:

- voor kinderen die er wel mee zitten/als er behoefte is
- ligt aan thuissituatie
- met kinderen die in dezelfde situatie zitten

2.4 Conrectoren

Beste -----,

Zoals je misschien weet, ben ik momenteel bezig met een masteropleiding voor leerlingbegeleider aan Hogeschool Fontys OSO. Deze opleiding ga ik afronden met een onderzoek, waarbij ik me richt op de begeleiding van leerlingen met gescheiden ouders. Een aanzienlijk deel van onze leerling-populatie behoort tot deze groep en als counsellor voer ik vaak gesprekken met deze leerlingen, wanneer zij zich in hun functioneren op school belemmerd voelen door de thuissituatie. Ook als conrector heb je zelf misschien al eens met deze problematiek te maken gehad, bijvoorbeeld doordat het contact met ouders anders verloopt.

Mijn onderzoeksvraag is: hoe is op het MFC de begeleiding van kinderen die te maken hebben met echtscheiding en welke wensen hebben de verschillende betrokkenen (ouders, mentoren, leerlingen) hierbij?

Hierbij wil ik kijken naar de begeleidingsbehoeften van de leerlingen en de ondersteuning van de mentoren. Om hierop een goed antwoord te kunnen krijgen, richt ik me bij dit onderzoek op verschillende groepen: leerlingen uit de onderbouw, mentoren, ouders en directieleden. Uiteindelijk wil ik zo in beeld krijgen tegen welke problemen deze leerlingen aanlopen en hoe we, als school, deze groep het best kunnen ondersteunen.

Graag wil ik ook van jou, als conrector van een onderbouwafdeling, weten hoe jij tegen deze problematiek aankijkt. Ik wil je dan ook vragen om bijgevoegde enquête in te vullen en deze voor 26 maart aan mij te retourneren.

De gegevens van de enquête worden anoniem verwerkt en alleen gebruikt voor mijn onderzoek.

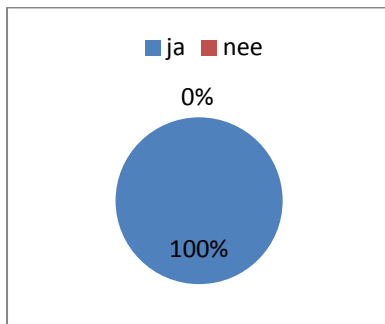
Alvast bedankt.

Groetjes,

Sandra Botermans-Pelkmans

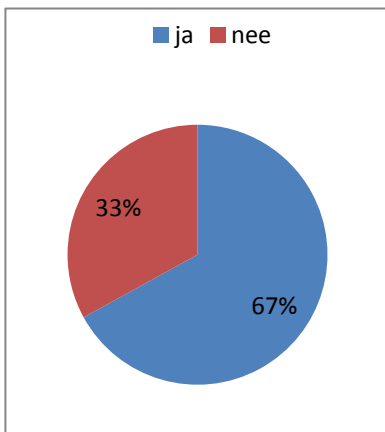
Uitwerking enquêtes conrectoren

1. Vind je het belangrijk dat verschillende samenlevingsvormen, waaronder gescheiden ouders, besproken worden in de mentorles?

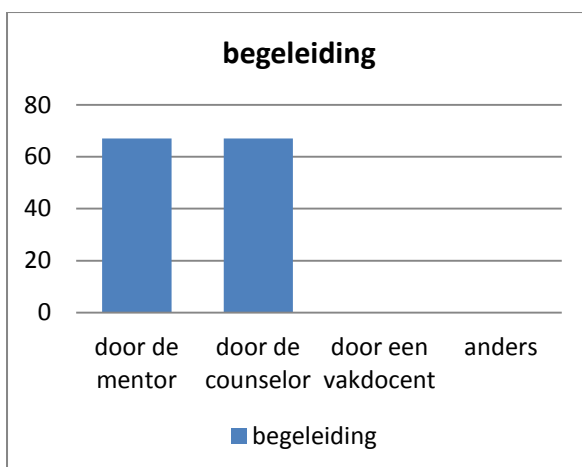
Ja, omdat	- dit kan begrip kweken en spanning verminderen - er een groot deel van de leerlingen mee te maken heeft - hier soms aanleiding toe is. Echtscheiding is misschien al te "gewoon"
Nee, omdat	----

2. Vind je het een taak van school om kinderen die te maken hebben met echtscheiding begeleiding aan te bieden op school?

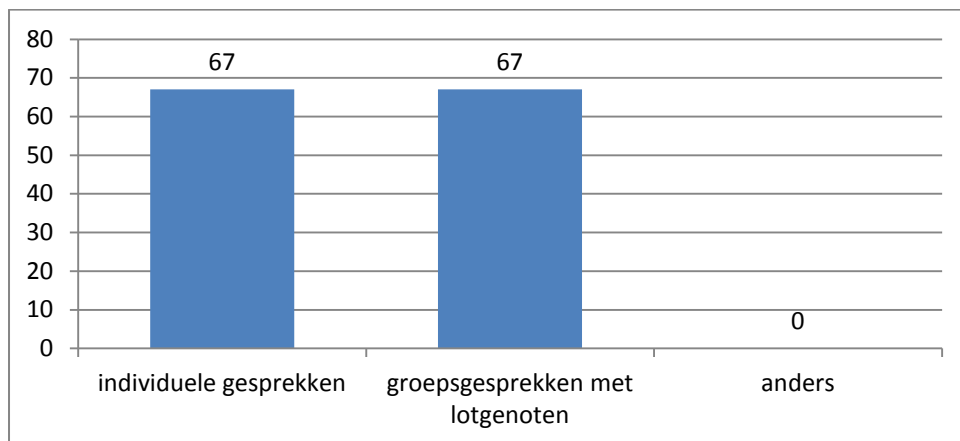

ja	- indien het goed functioneren op school belemmerd wordt - eerste opvang, later eventueel doorverwijzen
Nee	- dit moeten personen individueel invullen, het is niet een collectieve onderwijs- of begeleidings-doelstelling

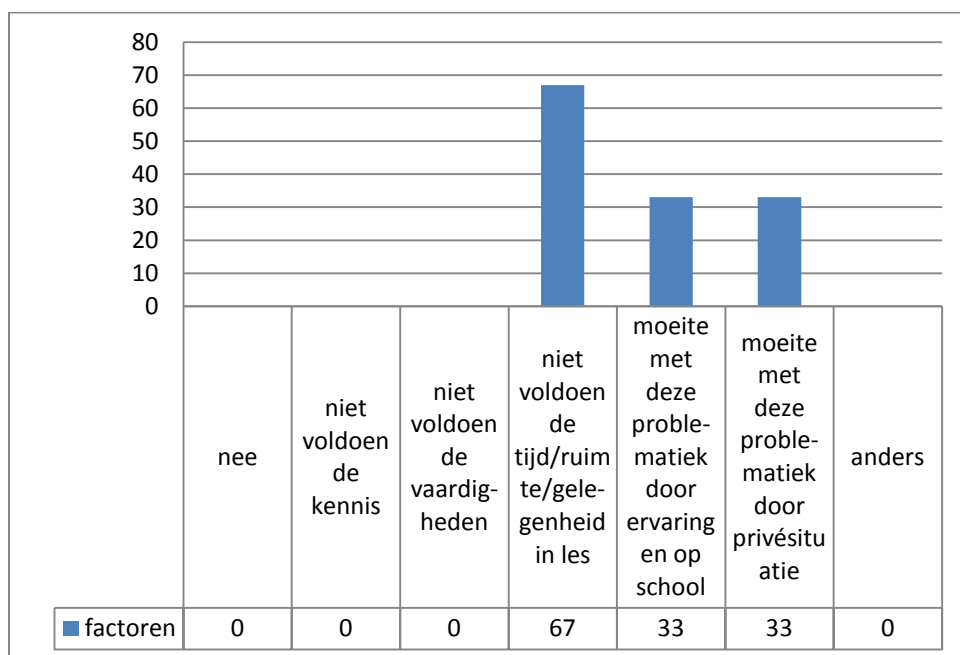
3. Door wie zou de begeleiding gegeven kunnen worden? (meerdere antwoorden mogelijk)

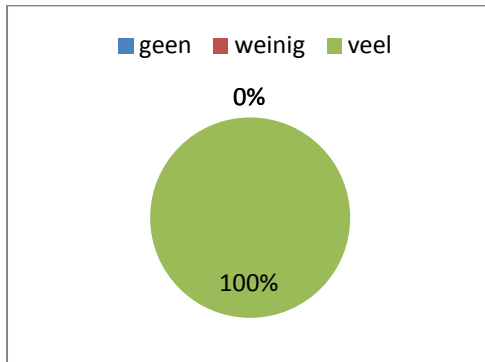
4. Hoe zou die begeleiding er uit kunnen zien?

5. Zijn er factoren die de begeleiding van echtscheidingskinderen op school belemmeren? (meerdere antwoordenmogelijk)

6. Kies de omschrijving die het best bij je past. Ik ben van mening dat de thuissituatie geen/weinig/veel invloed heeft op de schoolresultaten en het welbevinden van het kind.

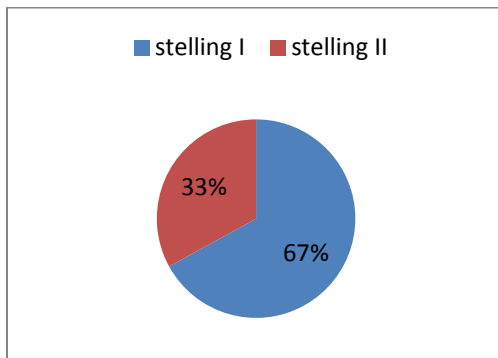

Veel invloed, omdat

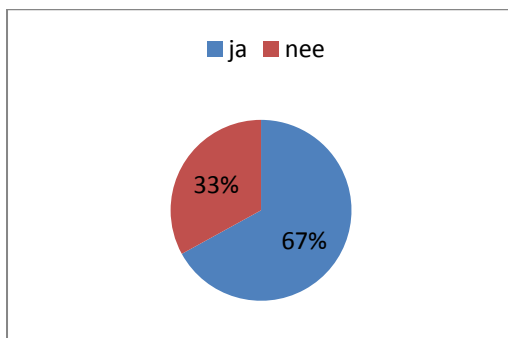
- ouders/mogelijkheden/begrip/stimulans een rol spelen
- veiligheid, rust, concentratie, vertrouwen
- privéleven en schoolse leven zijn niet te scheiden

7. In welke stelling kun je je het best vinden. Ik ben van mening:

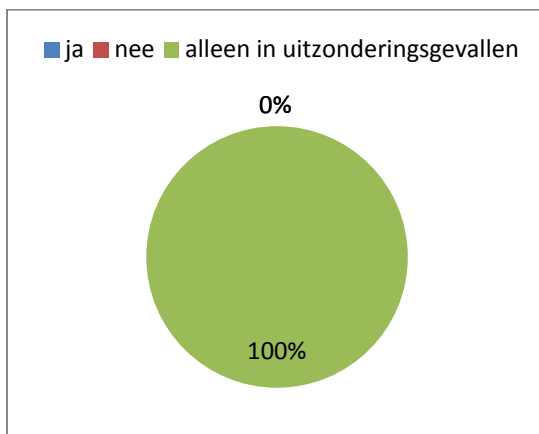
- I. Dat docenten rekening moeten houden met de eventuele (tijdelijke) achteruitgang in leerprestaties en welbevinden van leerlingen die zich in echtscheidingssituaties bevinden.
- II. Dat leerlingen die zich in echtscheidingssituaties bevinden hetzelfde moeten presteren als leerlingen die daar niet mee temaken hebben.

8. Vind je dat je informatie over de thuissituatie van de leerlingen duidelijk kunt terugvinden in het leerlingvolgsysteem?

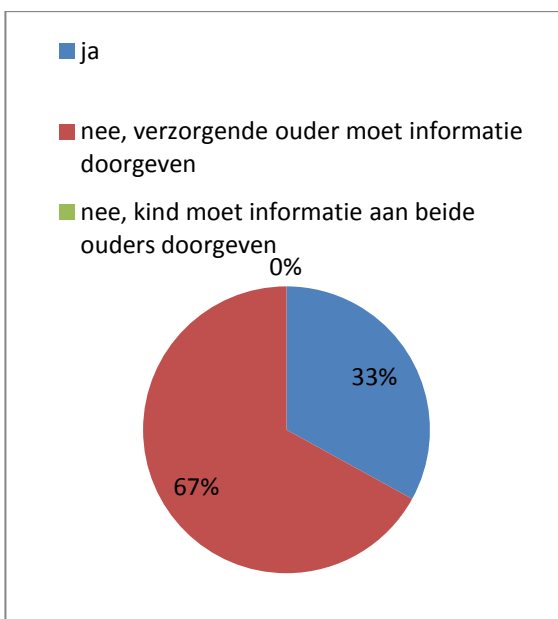
9. Vind je dat gescheiden ouders aparte gesprekstijd mogen krijgen bij een ouderavond?

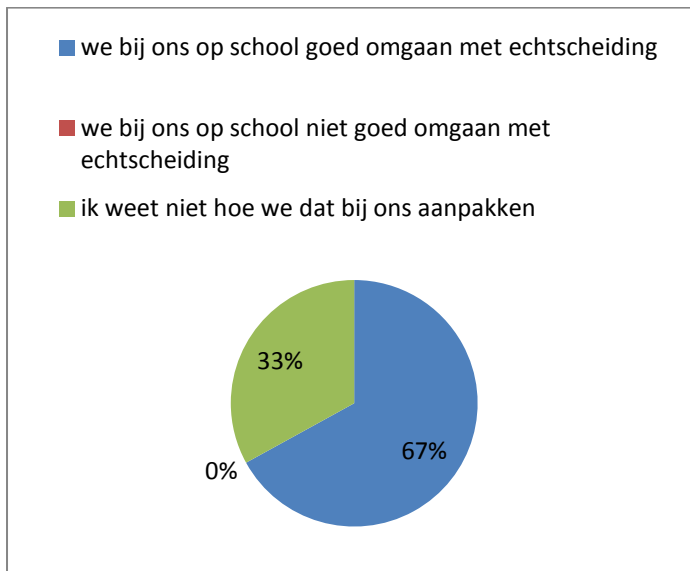
Alleen in uitzonderingsgevallen, omdat

- belang van het gezamenlijk kind gaat voor persoonlijke belang van de individuele ouder.
- informatie kan ook anderszins beschikbaar zijn
- alleen in extreme gevallen. Ouders moeten het fatsoen op kunnen brengen dit voor hun kind te doen.

10. Ben je het er mee eens dat je alle informatie betreffende de leerling aan beide ouders moet doorgeven?

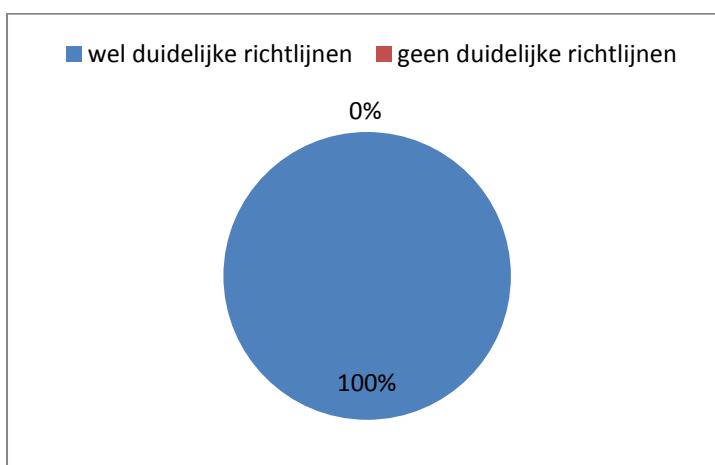

11. Kies de omschrijving die het best bij je past. Ik vind dat

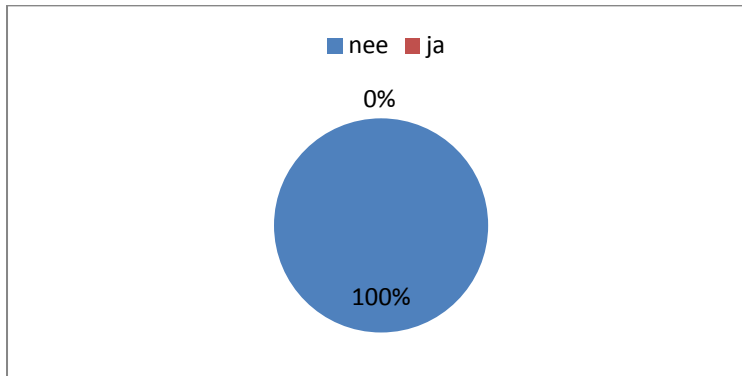

Goed	- omdat we een centrale lijn hebben en uitzonderingen kunnen benoemen - bij echtscheiding hebben de mentoren wel extra aandacht voor de leerling
Weet niet	- hangt nu behalve wat formele regelgeving erg af van de mentor en dat zou niet zo mogen zijn.

12. Kies de omschrijving die het best past: school geeft wel/geen duidelijke richtlijnen over hoe het personeel van het MFC met ouders en leerlingen omgaat in geval van echtscheiding.

13. Heb je nog suggesties hoe we op school de omgang met ouders en leerlingen in het geval van echtscheiding kunnen verbeteren?

Suggesties:

- richtlijnen duidelijker onder de aandacht brengen van de mentoren. De kracht van de mentor is wel bepalend in het verkrijgen van de uitzonderingspositie en dat zou niet zo mogen zijn.
- proberen de problematiek daar te laten waar die hoort, maar kind wel veiligheid bieden en studiemogelijkheden waarborgen.
- initiatieven op dit vlak ondersteunen